

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1903. Första Kammaren. N:o 37.

Onsdagen den 22 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande n:o 54, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning af Kristinehamns hospital samt af Piteå hospital och asyl, dels ock en i samma ämne väckt motion; äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 53, i anledning af väckt motion om ändring af 18 kap. 16 § strafflagen.

Upplästes och godkändes sammansatta bevillnings- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 59, till Konungen, med anledning af väckta motioner angående beskattning af utlänningar för konserter och dramatiska eller andra föreställningar.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 48—50 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden n:is 13 och 14.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande sammansatta stats- och lagutskottets den 18 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande af ett nytt stift m. m. äfvensom tre

i anledning af berörda proposition väckta motioner, *dels ock* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen den 16 november 1863 angående allmänt kyrkomöte och till lag om ändrad lydelse af § 3 i lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af prästerliga tjänster.

Punkten 1.

Mom. a).

Ang. inrättande af ett nytt stift.

Herr Billings: Herr grefve och talman, mina herrar! Det ärende, som nu föredragits, är i flera hänseenden af enastående art. Så redan i fråga om den form, i hvilken det nu föreligger. Den kungl. propositionen i frågan står i strid mot fyra föregående kungl. propositioner. Den förordar hvad alla dessa fyra föregående hafva protesterat mot. Den förklarar också — den i år framlagda propositionen — att hvad den föreslår icke är hvad som borde ske. Motionärerna föreslå däremot hvad regeringen alla gånger förut föreslagit och hvad den kungl. propositionen också i år säger vara det enda i sig riktiga. Så mycket underligare är denna i och för sig ganska märkliga företeelse, som de föregående kungl. propositionerna fått understöd alla gånger af Första Kammaren utan att en enda röst höjt sig däremot. Ett i viss mån liknande ärende förelåg vid ett senare tillfälle, men det gick dock ut på någonting annat. De föregående kungl. propositionerna hafva, som sagdt, fått stöd af hela Första Kammaren utan att någon enda röst höjt sig däremot, och de hafva icke heller saknat understöd inom Andra Kammaren. En gång var detta understöd så starkt, att frågan föll på den förseglade sedeln. När frågan förelåg som sämst, från min synpunkt sedt, i Andra Kammaren, var minoriteten så stark, att det icke behöfts mer än 17 röster för att den skulle förvandlats till majoritet. När då den kungl. propositionen i år framkom, kunde man icke underlåta att komma på allahanda tankar. Jag skall icke uttala dem, utan blott peka på att hvad som skett gifver en ganska märklig värdesättning — jag kan väl säga en enastående värdesättning — åt de olika kamrarna och särskildt åt den Första.

Hafva några nya skäl tillkommit, som kunnat motivera en så förändrad ståndpunkt inom regeringen? Förgäfvets söker man i den kungl. propositionen efter några nya *sakskäl*. Icke ett sådant är anfördt; utan motivet är hämtadt från frågans läge i Riksdagen, att detta läge under senare år försämrats för den riktiga lösningen. Hvem är skulden härtill? Då detta ärende är för mig så obegripligt allvarligt, vill jag icke besvara den uppkastade frågan. Jag vill icke införa i debatten något, som kan vara personligt stickande. Men det bör icke lämnas osagdt, att den kungl. propositionen i år mer än något annat försämrats utsikterna för en sådan lösning, som regeringen och vi alla anse vara den enda riktiga. Härigenom har regeringen tagit på sig ett stort ansvar.

Hafva vi därigenom befriats från vårt ansvar eller har detta minskats? Nej, vårt eget ansvar är precis detsamma. Endast den kan skylla från sig på regeringen, som anser denna såsom en så stor auktoritet, att när den säger: gå den vägen, så är det en plikt att gå den, äfven om man icke anser den vara den riktiga.

Man säger: du gör denna fråga för stor, det är en regleringsfråga och ingenting annat. Nå, betraktom den från den synpunkten ett ögonblick! En sådan regleringsfråga har åtminstone aldrig förr förelagat. När det varit fråga om regleringar i landet, hafva antingen de fördelar, man med dem velat vinna, eller de olägenheter, man genom dem velat undgå, gällt den ort, som regleringen afsåg. Här finnes intet sådant samband mellan Norrlandsfrågan och frågan om sammanslagning af stiftet.

Vidare har annars, när man vid regleringar ansett sig tvingad att göra mot hvad en ort önskat, det berott därpå, att man icke på annan väg kunde nå det mål, som man afsåg — att det icke var möjligt att å båda orterna få det, som man ansåg vara önskvärdt. Här föreligger intet sådant motiv. Här föreligger intet sakskaal, hvarför icke Norrlands intressen kunna tillgodoses utan att man læderar den andra ortens.

Jag såg i går uti en uppsats i en af våra mest aktade tidningar en maning till Kalmar stifts invånare att göra ett offer för Norrlands bästa, och jag har hört en sådan maning ställas äfven från andra håll, men, mina herrar, låtom oss en gång tala svenska klart och otvetydigt. Då skall man icke säga, att det är fråga om att göra ett offer för Norrlands bästa. Norrlands bästa kräfver icke sammanslagning af stiftet där nere. Det är icke Norrlands bästa, som kräfver det. Det är icke -- ty man har äfven tagit det ordet — fosterlandets bästa, det är någonting helt annat, som kräfver det offret.

Aldrig har den svenska Riksdagen stått inför ett regleringsanspråk sådant som detta, och jag skall icke vidare tala om det, men jag vill fastslå detta: om man på detta sätt begynner reglerna, om man på detta sätt tager emot order om regleringar, hvar skola då krafven, när det är fråga om någon reglering, stanna? Hvad är det då, som man icke kan reglera bort — icke blott på det kyrkliga, utan lika mycket på det borgerliga lifvets område?

Aldrig har Riksdagen, såvida den bifaller den kungl. propositionen, utan tvingande skäl så handlat mot en hel landsändas ifriga protester och bevekande böner. Hela befolkningen i Kalmar stift har i detta ärende uttalat sitt hjärtas tankar. Den har gjort det icke i ett ögonblicks uppbrusning, utan upprepade gånger med års mellanrum. Den har gjort det på alla de sätt, hvarpå det kunnat ske. Den har gjort det på det mest lojala vis. Man kan ju påstå, *men icke sanningsenligt*, att dessa uttalanden äro resultatet af en eller annan agitation. Man brukar icke — åtminstone har jag icke under min riksdagspraxis sett det — utan tvingande skäl slå döförat till för sådant. Huru skall det kännas att blifva föremål för hvad man åtminstone själf anser såsom en

Ang. invrät-
tande af ett
nytt stift.

(Forts.)

Ang. invrät-
tande af ett
nytt stift.
(Forts.)

rättskränkning och framför allt att blifva föremål för detta, när man icke ser därtill något tvingande sakskäl? Och hvad skall det lämna för spår efter sig i sinnena att se sig på det sättet behandlad?

Så säger man: åhja, det där är känsloskäl; man har hittat på en term och talar om »stiftskänsla», och så ler man åt den termen och så anser man, att man har expedierat den saken, därför att man icke själf vet af sådan känsla. Man må nu kalla det hvad som helst, men, mina herrar, är det rätt att ringakta det? Kan man affärda en sak genom att ringaktande tala om att den blott uppbares af känsloskäl? Jag vädjar till herrarna själfva, om icke känsloskälén hos herrarna ofta äro de bästa skälén i det enskilda lifvet. Jag undrar, om icke i dem gömmer sig det bästa hos människor, och jag undrar, om icke de kanske vackraste bladen i Riksdagens historia kommit till, då man lyssnat till sådana skäl, då känslorna, hvarom fråga varit, kunde anses såsom ädla. Och det lärer väl ingen vilja bestrida, att detta gäller i nu föreliggande fall. Finnes här någon, som icke önskade, att sådana känslor som inom Kalmar stift kunde göra sig gällande hos vårt lands befolkning öfver allt? Finnes här någon, som icke önskade, att man skulle öfver allt i vårt land hafva sinne och våga gifva uttryck åt detta sinne, såsom det skett i kalmarorten? Och för resten, tro herrarna, att stiftets förtroendemän rundt omkring skulle hafva sådana känslor och göra allt hvad de kunna för att gifva kraft åt dem och göra dem gällande, om de icke uppbares af medvetandet om att det man ville taga från dem vore af ett stort värde, att de olägenheter, som man ville bereda dem, vore för dem mycket att beklaga.

Nå, nu säger man: »de där olägenheterna äro icke så stora, och de utjämnas snart». Det är ingen konst att förklara *andras* olägenheter för små. Det är ingen konst att, när det gäller andra, underskatta de förmåner, som de anse sig hafva. Men när det är fråga om att uppskatta vissa förmåner eller vissa olägenheter, då lära väl de vara de enda vederhäftiga, för hvilka dessa gälla.

Om bifall lämnas af Riksdagen till den kungl. propositionen, så lägges ett nytt blad upp i den svenska kyrkans historia. De flesta af de beslut vi här fatta hafva icke, hvad jag ville kalla, historisk betydelse, åtminstone icke så, att de komma att omnämnas en gång i historien. Så är icke fallet nu. Äfven i de allra kortaste framställningar af den svenska kyrkans historia finnes där ett blad, som talar om inrättandet af de kyrkliga stiftén, och det har alltid ansetts och omtalats till beröm för den tidens statsmän, att de hade blick för värdet af den kyrkliga organisationen. Nu skall det inskrifvas för första gången i den svenska kyrkans historia, att man velat upprifva en 300-årig institution, som arbetat väl, som ännu gör det, som är uppuren af allas deras förtroende, som den närmast gäller. Det skall inskrifvas, att man vill försämra den kyrkliga anordningen inom två stift, ty det gäller här icke blott Kalmar stift, utan äfven Växjö stift.

Man säger: Kalmar stift är så litet. Jag tror icke någon vill påstå, att det är litet. Har det icke varit för litet förut, så hafva icke järnvägarna, såsom jag sett uppgifvas, gjort det för litet, ty om dessa underlättat kommunikationerna, har återigen det kyrkliga lifvet blifvit så mycket mer kompliceradt inåt, att detta väl uppväger de underlättande yttre medlen. Växjö stift kan då väl ingen säga vara för litet, men att det blefve för stort, därom böra icke sakkunniga tvifla, om till det lades Kalmar stift. Man må icke komma och invända, att bland de andra stiften somliga äro större, ty ingen kan bevisa, att de icke äro för stora. Det känna vi litet hvar, och jag känner det icke minst.

I våra grannländer har man gått till väga på annat sätt. Där har man delat stiften i mindre, och där finnas åtminstone delvis mycket mindre stift än Kalmar stift.

När historieskrifvaren en gång i framtiden skall omtala hvad som skett, så skall han naturligtvis söka efter skälen, och jag tänker, han söker länge, då han icke finner dem. Men stannar han icke i sitt sökande, så kommer han slutligen till skälet, det enda, och det kan han uttrycka på detta sätt, att någon har sagt: *sic volo, sic jubeo*.

Hvad här föreslagits är äfven ganska enastående i riksdagspolitikens kronika. En hvar riksdagsman åligger — åtminstone har jag ansett mig därtill skyldig — att göra hvad han kan för ett godt samarbete mellan de båda kamrarna. Detta på det sätt, att han ärligt och samvetsgrant lyssnar till medkammarens skäl, ärligt och samvetsgrant gifver den all den rätt han kan. Men intet skadar mer samarbetet mellan de båda kamrarna, än om den ena eller andra ställer emot sin medkammare ett maktspråk, gör ett ärende till en maktfråga. Ett godt samarbete bjuder då, så vidt jag förstår, icke att gifva vika, utan att stå fast. Det kan vara behagligt för den närmaste tiden att gifva efter, men i längden lär det icke blifva hälsosamt. Det är en grundval och en bland de viktigaste för hela vår representation, att båda kamrarna äro lika berättigade. Så vidt jag förstår, har sällan Första Kammaren ställts i en situation, där det varit mer skäl att påminna sig och söka värna om sin jämbördighet än här; detta på den grund, att jag tror icke man kan ställas inför ett ärende, där man med bättre samvete än här kan säga: de goda skälen äro på vår sida.

Därför att, äfven om icke från den synpunkten något vore att anmärka, jag lika fullt skulle vara motståndare till den kungl. propositionen, skall jag icke inlåta mig på frågan om grundlagens och kyrkolagens ställning till spörsmålet. Dock, såsom min mening vill jag hafva antecknad, att jag icke förstår, att hvad här föreslås är i öfverensstämmelse med nämnda lagar. Vidare: att alldeles samma försvar, som i den kungl. propositionen förekommer för *rätten* att tillsätta biskop i ett stift utan föregående val, kan användas för att gå till väga på samma sätt med samtliga stift med undantag af ett. Och för det tredje: att de, hvilkas rätt här ifrågasättes, icke lära kunna undgå att känna det, som om man

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

beröfvade dem hvad de ansett sig äga såsom en rätt, garanterad i kyrkolag och grundlag.

Det är mer, som är enastående i detta ärende. Det har icke varit så ovanligt att på annat håll se regeringsbeslut åtföljda af kungl. diktamina. När vi hafva sett det, då hafva vi känt det upprörande. Jag vill icke närmare inlåta mig härfpå, jag vill blott säga det: när Konungen föreslår hvad han själf icke vill, därför att hans statsråd anser det böra ske; när statsrådet föreslår hvad det själfv säger sig anse icke vara riktigt; när Första Kammaren skall pressas till att frångå hvad densamma upprepade gånger ansett vara det riktiga, då tycker jag tid är att fråga: *hvar hafva vi kommit och hvar bär det hän?*

Rörande allt hvad jag sagt vill jag ställa fram den frågan: *hvarför? Hvarför skall detta ske? Därför* — något annat svar kan icke gifvas, om det skall ges ärligt — att man från ett visst håll säger: jag vill det; jag bjuder och befaller.

Hvad vill då den göra, som är ifrigt intresserad för Hernösands stifts delning, men icke kan vara med om den kungl. propositionen? Hvad vill han skall göras? Jag kan icke se annat, än att då icke det kan erhållas, som man önskar, bör man bemöda sig om att göra hvad godt man kan af det man redan har. Det har dessutom blifvit tillrädt, att provisoriska åtgärder af ett eller annat slag skulle vidtagas i Norrland. Hvad man sålunda föreslagit har dock icke ansetts vara värdt ens att undersökas opartiskt. Den enda undersökning man möjligen tillåtit sig har varit att lämna det åt en redan i förväg bestämd kritik. Mycket kan göras för Norrland. Riksdagen har redan gjort icke så litet. Det har aldrig sagts nej till något förslag till förbättring af förhållandena i Norrland. Jag har nu snart i tio år suttit i statsutskottets andra utgiftsafdelning, och icke ett enda år har väl gått, då icke något förslag framkommit till Norrlands bästa. Vi hafva icke kunnat granska dessa förslag, men vi hafva obetingadt alltid tillstyrkt bifall. Nu föreligger bland annat från prästlöne-regleringskommittén förslag om inrättande af 58 nya prästerliga beställningar i Norrland. Det kan genomföras, äfven om man något får vänta på den nye biskopen, hvarjämte mycket annat kan göras, om man det vill. Och förhoppningen om det, man helst önskar, behöfver icke vara afklippt under *ett* villkor: att de, som för denna fråga äro hjärtligt intresserade, arbeta tillsammans och icke mot hvarandra, såsom nu skett under många år.

Mina herrar, till det mål, vi alla önska nå, föreslår motionen en väg, som vi alla anse vara den riktiga, men den kungl. propositionen en annan väg, som propositionen själf och, jag antager, kanske de flesta här anse vara att beklaga. — Jag anhåller om bifall till motionen.

Häri instämde herr *Almgren, Fredrik.*

Herr Fossar: Utskottet har kommit till ett motsatt slut emot den föregående högt ärade talarens och det på grund af de tungt

vägande skäl, som blifvit anförda i den kungl. propositionen. Under de olika skeden denna fråga genomgått, då den nu snart under femton år stått på dagordningen, har från de norrländska ortsmyndigheterna, Konungens befallningshafvande i länen där uppe, stiftsstyrelsen, landstingen och representanterna i Riksdagen oupphörligen med styrka framhållits inför Riksdagen och Kungl. Maj:t den stora nödvändigheten af att Hernösands stift snart blefve deladt. En flyktig blick på tillståndet i detta stift visar också med all önskvärd tydlighet det trängande behovet af dess delning och huru välgrundade myndigheternas framställningar därom hafva varit; och oupphörligen har vid hvarje framställning, som blifvit gjord, det tillagts att det bör ske snart, att det är af största vikt, att delningen ofördröjligen verkställes. Det är ett stift med större yta än hela det öfriga riket, på hvilken stora yta bor en folkmängd af mellan sex- och sjuhundratusen af alla sorters människor, svenskar, finnar, lappar, norrmän, inflyttade och infödingar; ett stift med församlingar, belägna 70 och 80, ända till 100 mil från stiftsstad och hvilket har ett skolväsende sådant, att i många socknar endast finnes en enda skola, en enda skollärare för tre- fyrahundra, ända till fjortonhundra i skolåldern varande barn, och där det befunnits nödvändigt att inrätta och underhålla s. k. hednaskolor, emedan folket icke kan läsa eller äger någon kristendoms kunskap; — hednaskolor på flera ställen år 1903 i ett urgammalt kristet land! Mina herrar, statsmakterna kunna icke stå till svars med att ett sådant stift längre får förblifva såsom det är.

Den andliga odlingen har icke kunnat hålla sig uppe eller hålla jämna steg med den starka folkökningen eller den storartade materiella utveckling, som där försiggått på alla områden, utan den har blifvit efter i brist på andliga krafter, och följderna därpå kan icke blifva någon annan än sedeslöshet och andlig förvildning. Och härmed vill jag dock icke på minsta sätt hafva uttalat något klander emot vare sig chefen för Hernösands stift eller dess domkapitel, ty de hafva säkerligen gjort allt hvad de kunnat, men en orimlighet är det att begära af en stiftschef, att han skall, såsom lag och författningar föreskrifva, sköta ett stift, hvars skötande är omöjligt för en stiftschef. Man gör härigenom biskopen i Hernösands stift till lagbrytare, och det är statsmakterna, som göra honom till detta. Hernösands stift innefattar också en gränsprovins med en 40 mil lång landgräns mot Finland, och gränstrakterna bebos af skillda nationaliteter, mer eller mindre främmande för de svenska intressena, men i synnerhet af finnar, hvilka tala finska språket, hysa finska åskådningar och tänkesätt, ett förhållande, hvarigenom lätteligen en sådan ställning kan uppstå, som blir betänklig och ödesdiger icke allenast för Norrland, utan för riket.

Visserligen hafva vi, såsom också den siste högt ärade talaren sade, under senaste decenniet sökt att allt mer fästa Norrland vid oss genom materiella band, genom järnvägar, landsvägar och fäst-

Ang. inrättande af ett nytt stift.

(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

ningar, men detta är icke nog; de andliga banden, som äro de starkaste, måste utvecklas och stärkas; vi måste med sådana band sluta de nordligaste landskapen hårdare intill oss. Men detta kan endast ske därigenom, att ny andlig kraft insättes där uppe, en ny andlig kraftkälla, från hvilken kan utflöda bland befolkningen svenskt språk, svensk bildning, svenska tänkesätt och sympatier och framför allt kärlek till det gemensamma fäderneslandet. Med ett ord, Hernösands stift måste delas i tvenne, och delningen måste ske snart. Här är ingen tid att förlora. Redan alltför länge hafva Riksdag och kyrkomöte tvistat om denna riksviktiga angelägenhet.

Men, säger man, vi skola vänta. Vi skola vänta, till dess Andra Kammaren går in på stiftsdelningen utan förening af tvenne andra stift. Ja, skola vi vänta så länge, befarar jag, att väntan blir lång. Den politiska utvecklingen i vårt land, för så vidt jag förstår densamma, går nämligen icke i den riktning, att man vill hafva flera biskopar, utan snarare tvärtom. Man tycker, att för ett litet folk som det svenska med endast 5 millioner invånare kunde 12 biskopar vara nog, om blott stiftsindelningen verkställdes på rationellt sätt. Med en rationell stiftsindelning för ögonen kan man svårligen intaga den ståndpunkten, att man hellre bibehåller Hernösands stift odeladt, hvilka vådor däraf än kunna uppstå, än man vill sammanslå ett litet stift med ett annat. — Säge hvad man vill, litet är det dock med endast ett högre läroverk samt 45 församlingar o. s. v. Till areal och folkmängd samt i öfriga hänseenden är nuvarande Kalmar stift så litet, att man icke med fog kan påstå, att arbetet därinom med nödvändighet kräfver en särskild stiftsstyrelse, synnerligast i våra tider, då genom de lätta samfärdselmedlen beröringen mellan stiftsstyrelsen samt församlingarna och prästerskapet så väsentligen underlättats. Men, säger man, här hafva inga reala skäl blifvit anförda för föreningen. Jag ber att härvid få anmärka, att tyngden af de skäl, som tala för Hernösands stifts delning, drager sammanslagningen med sig, då vi icke på annan väg kunna tillgodose de andliga intressena i Norrland. Ock hvilka äro då de reala skäl, som tala mot sammanslagningen? Äro de så afgörande, att de med nödvändighet böra grundlägga afslag på den kungliga propositionen? Jag tror det icke!

Det första skäl man anført är, att Kalmar stift är en gammal, 300-årig institution. Ja, det är sant; men därför att denna institution är gammal, följer däraf icke, att den för alltid skall förblifva oförändrad och att icke stiftsstyrelsen i Kalmar skulle kunna förflyttas till Växjö och förenas med stiftsstyrelsen där.

Man har vidare sagt, att af en sammanslagning skall uppstå svåra kyrkliga förhållanden och en försämring af stiftens skötsel. Men det finnes ju flera andra stift, som äro större, än det nya Växjö-stiftet skulle blifva, och där både de kyrkliga förhållandena äro goda och stiftens skötas på ett fullt tillfredsställande sätt. Härvid vill jag i främsta rummet påpeka Lunds stift, som i alla

afseenden är större, än det nya Växjö-stiftet skulle blifva, utom i afseende å arealen, och jag har aldrig hört mer än en mening om att detta stift skötes på ett framstående och utmärkt sätt och att de kyrkliga förhållandena där äro goda. Jag vet därför icke, hvarför icke detsamma skulle kunna blifva fallet med det nya Växjö stift.

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Men, säger man, det är förenadt med så många svårigheter att sammanslå två stift. Ja, utan tvifvel; det erkänner jag. Men när vinnes ett stort mål utan svårigheter på något håll? Och i öfrigt är man berättigad antaga, att dessa svårigheter skola i betydlig mån utjämnas genom det förhållandet, att det finnes en samhörighetskänsla mellan dessa stift, eftersom de äro integrerande delar af samma provins.

Den siste ärade talaren sade, att de vackraste blad i Riksdagens historia hade blifvit skrifna på grund af känslökäl. Nåväl, jag kan medgifva det! Men man bör väl då också hafva någon känsla för Norrlands nöd och låta sitt hjärta litet tilltalas och röras af det stora andliga behof, som där uppe förefinnes.

Den högt ärade talaren anförde också såsom skäl för afslag å den kungliga propositionen, att den är åtföljd af ett diktamen. För min ringa del kan jag icke finna annat, än att om en monark, hvilken han än är, för att befrämja sitt folks väl och bästa, offerar sin personliga åsikt, har han därigenom förvärfvat rättmätiga anspråk på folkets tacksambet; och ett sådant handlingssätt bör kunna lända till efterföljd för andra.

Samma talare sade också, att Första Kammaren måste vidblifva sin en gång betecknade ståndpunkt och icke gifva efter för maktspråk eller för Andra Kammaren, och han såg en märklig företeelse i denna kungl. proposition, som i olikhet med fyra andra propositioner ställde sig på en ståndpunkt, som står i strid med Första Kammarens tillförene fattade beslut. Jag finner icke detta förhållande vara en så märklig företeelse, ty vi måste ju medgifva, att flera nya förhållanden hafva på senare tiden inträdt, som göra denna kungl. proposition fullt berättigad. Det är nu nämligen första gången en fullständig utredning föreligger i en proposition om både delning och sammanslagning; förhållandena vid vår nordliga gräns hafva förändrats, nya val hafva hållits till Andra Kammaren, och till och med i kyrkomötet har det betydligt ljusnat för sammanslagningstanken, då vid sista kyrkomötet den höll på att godkännas på en eller ett par röstner när. Första Kammaren har ej heller bestämdt ställt sig afvisande mot sammanslagningstanken, utan har en gång godkänt den principiellt, och det utan votering, då Riksdagen skref till Kungl. Maj:t om en utredning i fråga om två stifts sammanslagning.

Alla dessa skäl väga, såvidt jag förstår, tungt till förmån för den kungl. propositionen. Och, herr talman, landet lider genom fortsatta tvister om dess dyrbaraste intressen, och ju längre man tvistar, desto större blir skadan, den kan blifva obotlig. Må därför Första Kammaren i dag lyssna till det bedjande Norrland och

Ang. inrättande af ett nytt stift.

(Forts.)

icke afslå den kungl. propositionen. Jag anhåller om bifall till densamma.

Herr Edström: Det torde med skäl kunna sägas om Norrland, Sveriges framtidsland, att det mera än någon annan del af vårt land tilldrager sig vår tids uppmärksamhet och intresse. Anledningarna därtill äro icke allenast de rika materiella utvecklingsmöjligheter, som där finnas, eller den förhandenvarande nöden i detta Norrland, som påkallar barmhärtighet från det öfriga landet, utan äfven och icke minst den frågan, huruvida uraktlåtenheten att dela Hernösands stift ännu längre skall kvarhålla detta vidsträckta och folkrika öfre Norrland i den utsägligt och obeskripligt ogynnsamma ställning, hvori det befinner sig i kulturellt hänseende. Denna sistnämnda fråga är dock icke utslutande en norrlandsfråga; den är en *riksfråga*, ja, en *lifsfråga* icke endast för Norrland, utan för hela vårt land. Det är detta, som gör denna fråga så stor; och därför bör hvarje fosterlandsvän känna sig kraftigt uppfordrad att göra allt hvad göras kan för att det må bli en möjlighet att äfven i det vidsträckta norrlandsstiftet lifva, leda och underhålla den kultur, som har sin rot och kärna i kristendomen och särskildt i vår evangelisk-luterska kyrkas tro och bekännelse; att göra allt för att det måtte skipas rättvisa mot detta halvö, ja, mera än halvö Sverige, som omfattas af Hernösands stift med dess på 2,414 kvadratmil spridda befolkning af 633,000 människor; ja, att göra allt för att detta vanlottade och styfmoderligt behandlade stift måtte genom en snar delning blifva bättre tillgodosedt i episkopalt och eforalt hänseende.

Behovvet af Hernösands stifts delning är, såvidt jag har mig bekant, icke af någon förnekadt, och det kan ej heller förnekas af den, som äger någon kännedom om de förhållanden eller rättare missförhållanden, som där råda och hvilka göra det omöjligt för en enda stiftsstyrelse, huru vaken, nitisk och insiktsfull den än må vara, att på behörigt sätt tillgodose och vårda den andliga kulturen och att åt stiftet ägna den vård, som gällande lag och det faktiska behovet kräfver. Om behovet af Hernösands stifts delning och om de i detta stift rådande missförhållanden har så mycket talats och skrifvits från början af 1870-talet, att den, som velat, äfven kunnat förskaffa sig kännedom därom. Och såväl genom herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet grundliga och klart belysande utredning, hvilken finnes bifogad den kungliga propositionen, som ock genom vår energiska och kraftfulla norrlandsbiskops för oss alla välbekanta broschyr om stiftsdelningen hafva dessa missförhållanden och den oundgängliga nödvändigheten af deras snara afhjälpande blifvit så klart och tydligt och ovederläggligt framlagda i dagen, att man väl må fråga: hvad göres oss mera vittne behof? Jag vill därför icke upptaga kammarens tid med ett vidlyftigt upprepande af de förhållanden, lokala, språkliga och andra, hvilka äro af den säregna beskaffenhet, att de med nödvändighet påkalla en särskild stifts-

styrelse för Norrlands öfre del. Det synes mig nämligen vara till fylllest bevisadt, att det är billigt, rättvist och nödvändigt, att Hernösands stift snarast delas. Rättfärdigheten kräver det, klokheden bjuder det, barmhärtigheten fordrar det. Barmhärtigheten har i dessa dagar med syfte att lindra lekamlig nöd på ett så rörande och om en djup solidaritetskänsla vittnande sätt tagit sig uttryck i rikliga hjälpsändningar till just detta öfre Norrland. Skulle man icke kunna hoppas barmhärtighet äfven för afhjälpande af den andliga nöden?

Ja, mina herrar, där råder nöd äfven af en annan art än den, som kan lindras med jordiskt bröd. Eller är det icke nöd, då många tusen människosjälur nödgas sakna den vård de behöfva med afseende å såväl bildning som religion? Är det icke nöd, där hednisk förkommenhet och okunnighet slå rot och blifva bofasta och såsom en fördärfbringande kräfte sprida sig i vida kretsar? Jo, där är nöd; där behöfves en särskild kyrkostyrelse, icke ett surrogat för en sådan, utan en verklig styrelse med en biskop som chef, som kan på nära håll taga reda på missförhållandena, taga initiativ till deras afhjälpande och uttänka sätt och medel att erhålla den erforderliga hjälpen. Det är därför, mina herrar, jag dristar att vädja till eder barmhärtighet: gifven åt det öfre Norrland en särskild stiftsstyrelse!

Nu veta vi alla hvad det är, som hittills hindrat genomförandet af den erkändt nödvändiga stiftsdelningen: det är Andra Kammarens sega och ihärdiga fasthållande vid villkoret om sammanslagning af två sydsvenska stift. Man har visserligen hoppats, att Andra Kammaren skulle låta sitt motstånd fara och gå in på stiftsdelning utan villkor af sammanslagning, men hittills förgäfves. Så har t. ex. biskop Billings redan vid 1893 års kyrkomöte uttalade förhoppning därom ej förverkligats. Biskopen yttrade nämligen då: »om man vid en eller två riksdagar får afslag på en kunglig proposition om Hernösands stifts delning utan villkor af sammanslagning, skall man vid den tredje riksdagen få bifall därtill». Det är denna förhoppning, som slagit fel. Vid 1896 års riksdag afgafs nämligen en kunglig proposition utan villkor af sammanslagning; Andra Kammaren afslog densamma. 1897 samma proposition; Andra Kammaren afslog äfven denna. 1898 års lika lydande proposition möttes äfven af Andra Kammarens motstånd; och för hvarje gång med ökad majoritet. Vid 1900 års riksdag visade Andra Kammaren, att den fortfarande intog samma ställning till stiftsfrågan, då den med 162 röster mot 52 biföll förslaget om aflåtande af en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte låta anstå med åtgärder för återbesättande af det då lediga biskopsämbetet i Kalmar, till dess Kungl. Maj:t kommit i tillfälle att å nyo framlägga till pröfning för Riksdag och kyrkomöte förslag om Hernösands stifts delning. Så hafva förhoppningarna gäckats. Att den kungliga propositionen nu lyder på sammanslagning af två stift visar, att Kungl. Maj:ts regering icke kunnat sorglöst hängifva sig åt

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

förhoppningen om en förändrad ståndpunkt hos Andra Kammaren. För Kungl. Maj:ts regering har tvifvelutan endast två alternativ funnits, det ena att låta frågan om Hernösands stifts delning fortfarande hvila, till oberäknelig skada för den andliga kulturen där, det andra att förbinda denna fråga med frågan om sammanslagning af tvenne andra stift. Underrättelsen, att detta senare alternativ valts, har, såsom naturligt är, mottagits med den största tacksamhet och de lifligaste förhoppningar hos tusen och ater tusen allt ifrån Norrbottens finnmärk och de församlingar, där svenska, finska och lappska tungomålen täfla om herraväldet hos inbyggarne, ned till gränsen mot Västerås och Uppsala stift; om man också helst hade sett, att stiftsdelningen kunnat genomföras utan offret af Kalmar stift. Men har den kungliga propositionen väckt glädje och förhoppning hos befolkningen inom Hernösands stift, har den, såsom vi veta, vållat bekymmer inom Kalmar stift. Och dessa bekymmer kan jag så väl förstå; de förekomma, dessa bekymmer, snart sagdt vid hvarje nybildning, de förekomma vid hvarje pastorats och församlings delning; och vid alla förändringar i den kyrkliga organisationen uppstå ju olägenheter för dem, som där af beröras. Men då vårt folk är en levande organism, undrar jag, om det icke är den ena lemmens kärleksplikt att hjälpa den andra. Jag tror det. Och hvad beträffar olägenheterna för Kalmar stift af en sammanslagning med Växjö stift, måste det väl ändå medgifvas, att dessa olägenheter äro mycket, mycket obetydliga, ja, fjäderlätta i jämförelse med de centnertunga olägenheter, som äro förenade med ett odeladt Hernösands stift. Det är ju ej heller fråga om att beröfva Kalmar stift dess stiftsstyrelse, utan endast att förflytta densamma från Kalmar till Växjö, och någon anledning torde väl ändå ej förefinnas att befara, att stiftsangelägenheter skulle blifva sämre vårdade af en stiftsstyrelse i Växjö än i Kalmar.

Hvad nu beträffar talet om rättskränkning, orättfärdighet och våldsdåd, hvarför vi beskyllas, som för nöds skull måste acceptera förslaget om stiftssammanslagningen, måste jag erkänna, att det talet förstår jag ej. Hvar står det skrifvet, att den nuvarande stiftsindelningen skall för evärdliga tider förblifva orubbad? Hvar står det skrifvet, att Kungl. Maj:t., Riksdag och kyrkomöte icke skulle äga rättighet att efter sig företeende omständigheter vidtaga förändringar med afseende å ett stifts område? Hvar står detta skrifvet? Det står visserligen icke skrifvet i regeringsformens 29 §, ej heller i kyrkolagens 20 kap. Där äro icke rikets stift uppräknade; där finnes ej heller någon bestämmelse, som förbjuder en förändring af stiftens områden och antal.

Slutligen anhåller jag vördsamt, att herr talmannen måtte tillåta mig att uppläsa en liten del af det anförande, som en såväl i Riksdagen som kyrkomötet gärna hörd talare hade vid 1898 års kyrkomöte, nämligen dåvarande landshöfdingen, numera statsrådet Husberg. Han yttrade i afseende å den orättfärdighet, som påstås vidlåda förslaget om sammanslagning af Kalmar och Växjö

stift, följande: »Det har talats så, som om de, hvilka tillhöra Kalmar stift, ägde någon i sakens egen natur grundad och genom århundradens häfd befastad rättighet att blifva bibehållna orubbade vid sin stiftsstyrelse, en rättighet af den beskaffenhet, att den icke skulle kunna utan orättfärdighet dem frångå. Låtom oss vakta oss, mina herrar, för en sådan öfverdrift. Den förefintliga stiftsindelningen är ju dock en timlig inrättning. Låt vara tillkommen för att tjäna de högsta syftemål; den är, såsom alla timliga inrättningar, afpassad efter faktiska och praktiska förhållanden och såsom hvarje annan timlig inrättning underkastad förvandlingens och förändringens lag. Det kan icke finnas för de enskilda, som tillhöra ett visst stift, någon särskild och obetingad rättighet att sitta i sin ställning orubbade. En rubbning eller förändring kan alltid tänkas efter uppkomna omständigheter böra äga rum, och denna rubbning och denna förändring kan vara sådan, att den länder dem till förlust i någon mån, med rätta väcker deras misstämning, men ändå vara befogad, t. ex. om den sker för att åt andra på annat håll bereda en öfvervägande fördel, större än deras förlust. Det gäller därvid, som på så många andra områden, att söka medla och jämkä mellan olika intressen; och, då man icke kan vinna både det ena och andra, såsom man önskar, söka träffa en anordning, som, låt vara med uppoffring på ett håll, dock ävägbringar ett tillstånd, som i stort sedt måste betraktas såsom en förbättring i det hela. Jag tror icke, att ett sådant åskådningssätt kan vara oriktigt eller förkastligt. Jag tror, att det fullkomligt öfverensstämmer med vår religions läror, och att det offerväsen människor emellan, som denna religion lärer, icke är mera främmande för detta område, på hvilket vi nu befinna oss, än för hvarje annat.» Så långt den högt värderade kyrkomötestalaren. Af allt hjärta instämmande i detta hans yttrande, hvilket klingar som en fridshälsning midt ibland de olika meningar, som här bryta sig mot hvarandra, och med kändedom om denna kammares varma och insiktsfulla nitälskan för såväl statens som kyrkans väl, samt förvissad, att Han, som styr folkens öden och som med synnerlig omsorg vakar öfver sin kyrka och församling, skall vara med oss och leda våra öfverläggningar och beslut till ett resultat, som länder hela vårt svenska Sion till bättnad, beder jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till den kungliga propositionen.

Herr Säve: Jag har vid två föregående riksdagar uttalat mina betänkligheter mot en sammanslagning af stiftet i södra Sverige, och jag har vid denna Riksdag undertecknat den motion i stiftsfrågan, som afgifvits af representanterna från Kalmar län. Jag har sålunda redan angifvit min ställning i frågan; men då jag det oaktadt tagit mig friheten begära ordet, har jag gjort det för att få ännu en gång inlägga en allvarlig gensaga mot ett beslut, som går i riktning att indraga Kalmar stift, emedan man genom ett sådant beslut för långliga tider omöjliggör en om-

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrät-
tande af ett
nytt stift.
(Forts.)

reglering af stiften i södra Sverige. Den ärade talaren på Västerbottensbanken framhöll riktigt, att en stiftsreglering vore erforderlig och att hindren mot en sådan icke kunde ligga däri, att den nuvarande stiftsindelningen är gammal. Jag gifver honom rätt däruti. Men jag tager mig friheten fästa hans uppmärksamhet på, att vi hafva i södra Sverige stift, hvilkas storlek är sådan, att det näppeligen kan vara möjligt för en stiftsstyrelse att såsom den bör sträcka sin värdande hand öfver stiftets alla delar. Af den redogörelse, som åtföljer Kungl. Maj:ts proposition, framgår t. ex., att Lunds stift räknar en befolkning af 775,000 människor; det är 150,000 invånare mera än Hernösands stift. Samma stift räknar 435 församlingar, då Hernösands stift blott räknar 188. Med att framhålla dessa siffror vill jag icke förneka, att behofvet af Hernösands stifts delning är utomordentligt stort, men jag har velat påpeka, att äfven i södra Sverige finnas förhållanden, som förr eller senare nödvändiggöra en stiftsreglering. Tager man nu bort Kalmar stift, blir det omöjligt att t. ex. öfverflytta blekingekontrakten till Kalmar stift; det blir också omöjligt att företaga en reglering med afseende å andra stift i södra Sverige.

Stiftsregleringen går, såsom den siste talaren erinrade, tillbaka till ett gammalt datum; den var verkligen avslutad för 2 $\frac{1}{2}$ århundraden sedan eller år 1647. Den tidens svenska folk ansåg 12 stift eller superintendentier vara behöfliga för Sverige, men befolkningen i det egentliga Sverige uppgick då till föga mera än 1 million invånare, det är i medeltal 85,000 invånare på hvarje stift. Detta stiftens antal synes naturligtvis oss med hänsyn till den tidens befolkningsförhållanden för högt, men det var så med 1600-talets svenska folk, att det hade en högre uppfattning af stiftsinstitutionens betydelse än vi i våra dagar. Och helt naturligt, ty detta folk hade då ännu icke slutat det 30-åriga kriget, det hade ännu icke löst den världshistoriska uppgift, som det hade att lösa, att värna den reformation, ur hvilken vår svenska evangelisk-lutherska kyrka utgått.

Sveriges befolkning har sedan dess femdubblats, men stiftens antal är detsamma; skulle man sålunda fördela 5 millioner människor på 12 stift, blefve medelsiffran ungefär 420,000. Det är alldeles tydligt, att en sådan siffra är för hög; det inser hvar och en, som känner de funktioner, som åligga en stiftsstyrelse, eller som har reda på organisationen af stiftsstyrelsen. Jag vill här icke erinra om dessa funktioner — dem känner kammaren mer än väl — men jag ber att få erinra om den nuvarande organisationen. Denna är sådan, att det hufvudsakliga arbetet åligger stiftschefen och konsistorienotarien; af stiftsstyrelsens öfriga ordinarie medlemmar kan icke mycket begäras, ty dessa hafva andra ämbeten, andra tjänster att sköta, och den tid, de kunna ägna åt stiftsgöromålen, är ytterst ringa. Följden häraf blir naturligtvis den, att stiftschefen får det mesta af göromålen och det hufvudsakliga ansvaret. Så till vida kommer stiftschefen i en helt

annan ställning än cheferna för våra öfriga kollegiala verk. Då dessa chefer hafva att påräkna ett ständigt samarbete med sina kolleger. kan stiftschefen i domkapitlet icke begära eller fordra samma medverkan af sina, i följd hvaraf hans ämbetsåligganden blifva mycket omfattande.

Det ligger nära till hands, då vi syssla med vår stiftsreglering, att göra oss den frågan: huru har man gått till väga i de länder, som äro likartade med vårt land i afseende å kyrkliga institutioner, d. v. s. som hafva en evangelisk-luthersk kyrka med stifts- och biskopsstyrelse, jag menar Norge och Danmark? Jo, mina herrar, norrmännen hafva gått till väga på det sättet, att när de funno, att Trondhjems stift var för stort — och det var icke större än Hernösands stift, utan mindre — föll det dem icke in att åstadkomma en förändring genom en sammanslagning af stift i södra Norge, nej, de utbröto Nordlandens, Tromsö och Finnmarkens amt och bildade Tromsö stift. När de sedan kommo under fund med, att Kristiania stift var för folkrikt, utbröto de Hedemarkens och Kristians amt och bildade Hamars stift. Följden häraf blef den, att Norge med sina 2 millioner invånare har sex stift, enligt hvilken proportion Sverige med sina 5 millioner skulle hafva femton.

Danmarks geografiska utsträckning är icke så stor som Norges, men däremot är dess invånareantal större. Huru har Danmark gått till väga? Jo, då man där fann, att Själlands stift var för folkrikt, utbröt man öarna Laaland och Falster och gjorde däraf ett stift, men det föll icke danskarne in att sammanslå ett par af de små Jylländska stiften. Danmark har nu med sina 2,400,000 invånare sju stift, hvilket skulle hos oss med våra folk-mängdsförhållanden motsvara femton. Det finnes nog ingen i denna kammaren, som icke är djupt öfvertygad om nödvändigheten af Hernösands stifts delning, men huru nödvändig än denna stiftsdelning må vara, bör den dock icke åvägabringas genom uppoffringar för en annan landsända. Kalmar stifts invånare skulle betrakta en sådan åtgärd som ett våld, och detta med rätta — den är ett våld. Men af det utsäde, som våldet utsår, följa inga välsignelsebringande skördar.

Den siste ärade talaren har framhållit, att Norrland är ett framtidsland. Javäl, det vet jag nog, men därför får man icke förbise Småland. Jag talar om Småland, därför att den största delen af denna provins beröres af stiftsfrågan. Norrländingarne böra ej glömma, att Smålands representanter ej undandragit sig att göra allt hvad på dem ankommit, då det gällt att i Riksdagen genom anslag befordra Norrlands intressen, vare sig uti ideellt eller materiellt hänseende. Smålands befolkning har lika frikostigt som någon annan under denna sista för Norrland så hårda tid lämnat sina bidrag till lindrande af nöden där uppe och därigenom bevisat, att den haft ett hjärta, hvilket ömmat för Norrlands bekymmer. Och Småland är också ett framtidsland. Det är ett stort landskap. Det sträcker sig från Kalmarsund med ett bredt bälte öfver Göta rike och skiljes från Kattegatt blott genom den

*Ang. invå-
tande af ett
nytt stift.
(Forts.)*

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

smala halländska landsträckan. Det har en areal, motsvarande nära två tyska konungariket. Det har i förening med Öland en folkmängd, endast föga understigande den i Hernösands stift, och det har utvecklingsmöjligheter af mångahanda slag, hvilka ännu icke hunnit fullt tillvaratagas. Äfven Småland har sålunda en framtid, men i motsats mot Norrland har det äfven en forntid, en forntid, som det vid detta tillfälle vore otacksamt att ej erinra sig. Det har en vacker historia. Dess enkla härdade befolkning har oförtrutet kämpat mot en karg natur för att uppnå framåtskridande och välstånd. Den har lika framgångsrikt som någon annan sökt sörja för sin andliga utveckling, och i ofredens dagar hafva Smålands söner på de utländska slagfälten hjältemodigt och trofast offrat sina lif för våra konungar och det gemensamma fäderneslandet, liksom de i de tider, då deras provins var en gränsprovins, alltid stodo färdige att bland brända byar och härjade fält tillbakaslå den söderifrån angripande nationalfienden och därmed skydda gynnsammare belägna bygder i vårt land från krigets hemsökelse.

Den siste ärade talaren har framhållit, att Norrland ställer till oss en bön. Javäl, men befolkningen inom Kalmar stift ställer också till oss en bön, och denna bön uppbäres icke blott af ett djupt känt, kyrkligt behof och af en trehundraårig häfd, den uppbäres jämväl af billigheten och rättvisan. Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Törner: Jag är visst icke blind för att förhållandena inom Hernösands stift äro sådana, att en bättre omvårdnad af den andliga kulturen där är önskvärd. En talare på östgötabänken har såsom bevis på de dåliga förhållandena där uppe anført, att skoldistrikten äro så stora, att där finnas en mängd barn och äldre personer, som hvarken kunna skriva eller tala svenska.

Jag tviflar icke därpå, men om förhållandena äro sådana, borde väl vederbörande inspektörer hafva så ordnat saken, att en ändring i detta fall ägt rum långt före detta, och icke är det väl genom att inrätta ett nytt biskopsstift, som man egentligen undanröjer dylika missförhållanden. Äro skoldistrikten för stora, bör det felet lätt kunna afhjälpas.

Vidare har samme talare framhållit, att de andliga krafterna äro för ringa. Ja, så är nog förhållandet, och därför är också ifrågasatt att inrätta, om jag icke missminner mig, 58 nya prästerliga tjänster.

Med hvad jag nu yttrat vill jag ingalunda föringa betydelsen af Hernösands stiifts delning. Tvärtom, jag önskar, att så måtte komma att ske, och jag har äfven underskrifvit en motion i detta syfte. Men, om jag också lifligt önskar denna delning, kan jag dock icke vara med om att ansluta mig till de villkor, som af Kungl. Maj:t uppställts för en dylik delning; ty huru villigt man än må erkänna önskvärdheten af en bättre omvårdnad i afseende å de kulturella förhållandena i öfra Norrland, an-

ser jag det hvarken billigt eller rättvist, att härmed skall följa en delvis försämring af motsvarande förhållanden inom en annan del af vårt land. Biskop Johansson, som naturligtvis är en varm vän af Hernösands stifts delning, har i den broschyr han utgifvit icke kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten därpå, att genom sammanslagning af Växjö och Kalmar stift en försämring där skulle inträda.

Biskopen yttrar sig på följande sätt:

»Den påtänkta föreningen af stiftet Växjö—Kalmar bereder naturligtvis icke i samma mån som nu möjlighet till en ingående och verkningsfull ledning af den andliga kulturen.»

Sålunda har biskop Johansson, i hvilken intresse det naturligtvis ligger att så mycket som möjligt bortresonera svårigheterna å ena sidan och framhålla behovet å den andra, likvisst icke kunnat underlåta att som sagdt betona, att en försämring måste blifva följden af föreslagna sammanslagningen. Herr eklestiasitikministern har, såsom den förste talaren sade och äfven jag för min del anser, icke framhållit något annat sakligt skäl för denna sammanslagning, än att Andra Kammaren så vill hafva det. Jag vill icke inlåta mig på den frågan. Men herr statsrådet fortsätter och säger: jag tror icke, att olägenheterna för framtiden skola blifva så stora. På följande sidan yttrar han: jag är viss på, att icke det skall blifva några olägenheter. Jag minnes icke så noga verba formalia, men först säger han jag tror och sedan, att han är viss om detta förhållande. Herr statsrådets skäl synas mig sålunda vara af väl subjektiv art. I motsats mot honom vågar jag hålla före, att en sammanslagning af de två småländska stiftet skulle för framtiden föra med sig stora olägenheter. Då jag nu tillhör Växjö stift och jag således torde bättre än de flesta i kammaren känna förhållandena i detta stift, anser jag det vara min oafvisliga plikt att kraftigt framhålla och betona de olägenheter, som skulle blifva en följd af sammanslagningen. När dessa båda stift bildades, Kalmar för 300 år sedan, Växjö långt tidigare, var befolkningen en obetydlighet mot hvad den nu är, liksom de andliga förhållandena och den religiösa oron på den tiden icke voro af så genomgripande art som i våra dagar. Därutaf skulle man väl kunna draga den slutsatsen, att då dessa stift inrättades, var behovet af särskild stiftsvård vida mindre än nu för tiden. Häremot invänder eklestiasitikministern, att om man kastar en blick på kartan, finner man, att Småland är genomkorsadt af landsvägar och järnvägar, och dessa omständigheter skulle nu tala för sammanslagningen och för förringandet af behovet utaf särskilda stiftsstyrelser. Det är sant, bättre kommunikationer hafva uppstått, men befolkningen har på samma gång väsentligt ökats under den tid, som förflutit mellan stiftens inrättande och nutiden. Med dessa förbättrade kommunikationer hafva äfven kommit en del nya behof, för hvilkas tillgodoseende en stiftschef nu är mera behöflig än förut. De många järnvägarna hafva fram-

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

kallat en mängd stationssamhällen och industriella verk, hvarest en lös befolkning samlar sig och en hop religiösa sekter bildats, ja ända därhän, att en del af prästerskapet blifvit anstucken af de separatistiska rörelserna. Är det då icke skäl att söka bibehålla ett sådant sakernas läge, att en stiftschef skall kunna vara i stånd att öfvervaka och rätta dessa missförhållanden? Den nuvarande chefen för Växjö stift — jag vill nämna, att Växjö stift anses vara ett af de mest svårskötta i riket — har haft ett stort och mödosamt arbete att förbättra förhållandena, och om nu detta stift skulle sammanslås med Kalmar stift, hvad blefve väl då följden? Jo, att en stor del af den tid, växjöbiskopen behöfver att uteslutande ägna åt det nuvarande gamla Växjö stift, måste anslås åt omvårdnaden af jämväl ett annat stift eller, med andra ord, han måste på två stift dela det arbete, som i och för sig kräfves af Växjö stift ensamt. Detta anser jag för min del vara att taga i synnerligt betraktande. Men jag har icke velat framhålla detta för att motarbeta afhjälpanDET af olägenheterna inom Hernösands stift, så mycket mindre som jag anser, att dessa senare böra kunna undanröjas utan att därigenom tillskyndas olägenheter på andra håll.

Vidare säger biskop Johansson i sin broschyr, att om en biskop skall kunna tillfredsställande fullgöra sitt uppdrag, bör han kunna under loppet af fem år visitera stiftet i dess helhet. Han anser nämligen, att de s. k. prostvisitationerna icke äro fullt effektiva — men för att detta skall låta sig göra, bör stiftet icke vara större, än att det kan medhinnas med 20 visitationer om året. Om nu de båda södra stiftens skulle sammanslås till ett, skulle antalet pastorat ökas ifrån 96 till 141, och det nya stiftet skulle blifva nummer 3 i ordningen — endast ärkestiftet samt Lunds stift skulle blifva större — och jag undrar, om det kan vara skäl att, när ett stift i och för sig redan förut är svårskött, än ytterligare öka detsamma. Visitation af de 141 pastoraten skulle icke under denna tid af 5 år kunna medhinnas, hvadan alltså det önskemål, biskop Johansson framhållit såsom ett nödvändigt skäl för delning af Hernösands stift, icke skulle kunna tillfredsställas inom det stift, som skulle uppstå genom sammanslagningen af de två andra stiftens.

Då jag sålunda anser, att en betydlig försämring skulle åstadkommas i afseende å omvårdnaden om de kulturella förhållandena inom de två stift, som skulle sammanslås, och jag är fullt viss om, att man i en nära framtid skall kunna utan detta villkor åvägabringa en delning af Hernösands stift, får jag för min del yrka bifall till motionen och afslag å den kungl. propositionen.

Herr statsrådet von Friesen: Den förste ärade talaren i dag yttrade, att man icke utan tvingande skäl borde gå med på ett sådant förslag som det af Kungl. Maj:t nu framlagda, och i detta afseende gifver jag honom alldeles rätt. Om jag ej ansett, att tvingande skäl här förefunnos, hade jag sannerligen icke heller

för min del tillrådt detta förslag. Men för min uppfattning äro de nuvarande förhållandena i det öfre Norrland tvingande skäl, och jag anhåller att här ett ögonblick få vidröra dem.

Det är icke längre sedan än i vår barndom eller ungdom, då det öfre Norrland snart sagdt var en ödemark, där endast några lappar nomadiserade och några svenska och finska nybyggare funnos bofasta och för dem sörjde vår svenska kyrka genom en god och tillräcklig organisation, hvartill kom den enskilda offervilligheten för den lappska missionen, hvilken, från kyrkligt håll framför allt understödd, gjorde mycken nytta. Detta land var som sagdt hart när en ödemark och såsom sådan en icke föraktlig gränsfästning mot en dålig gräns. Men nu äro förhållandena högst väsentligt förändrade.

Därrupe hafva, som vi alla veta, upptäckts rika materiella förvärfskällor, och dit har strömmat folk och där hålla samhällen på att uppväxa, det är den del af vårt land, hvarest samhällsbildandets betydelsefulla arbete nu pågår. Det finnes ingen plats i vårt land, där så många nationer mötas om hvarandra som däruppe; där hålla nu på att grundas nya samhällen i bergstrakterna. Det ligger då en stor vikt däruppå, att dessa samhällen blifva *svenska* samhällen och att de erhålla en sant kristlig grund, att religion och upplysning där främjas. Där, vid sådana samhällens vagga, inställa sig alltid åtskilliga dåliga makter, och vi hafva sett, att de ej försummat att äfven infinna sig däruppe i det öfre Norrland. Dryckenskap och osedlighet florerar där, och samhällsupplösande element sända utan dröjsmål dit sina apostlar. Detta understödjes däraf, att befolkningen däruppe är så blandad från olika delar af vårt land. Det håller på att bilda sig ett svenskt Klondyke där uppe. Men, mina herrar, hurudan blir väl den medborgerliga grundvalen och andan, och hvad blir det för folk, om man här låter sakerna ha sin gång eller använder endast otillräckliga hjälpmedel? Hurudan blifver fosterlandskänslan och fosterlandskärleken, om vi lämna förhållandena utan tillräckligt stöd af en god andlig ledning! Här har yttrats i dag, och jag behöfver icke upprepa det, att det ej är nog att materiellt försvara sitt land, man måste äfven fullgöra den andliga värnplikten, man måste äfven se till, att här fås ett gränsförsvär i vår svenska lutherska kyrka och i vår folkupplysning. Historien, som här åberopats, ådagalägger, att om man lämnar ett land utan detta försvar, är det lika säkert förloradt, som om det lämnats utan det materiella försvaret. Vi behöfva ett andligt Boden lika visst som vi behöfva ett materiellt.

Är nu så förhållandet, måste kraftiga åtgärder vidtagas för att bringa till stånd däruppe god grund och en sådan anser jag icke kunna vinnas utan att där införas ett särskildt biskopsdöme och ett särskildt domkapitel; ty åt biskop och domkapitel har af ålder i vårt land anförtrotts värden om kyrka och folkupplysning samt därmed sammanhängande sociala förhållanden. Den stiftsstyrelse, som där var tillräcklig under forna tider, är det icke

Ang. inrättande af ett nytt stift.

(Forts.)

Ang. inrät-
tande af ett
nytt stift.
(Forts.)

längre nu; det står illa till däruppe, och det blir allt sämre. Här är det icke blott viktiga och *tvingande* skäl, som tala för en förändring, utan här är fara å färde, fara i dröjsmål. Och dröjsmål har det varit. Redan 1888 års kyrkomöte uttalade, med det varma intresse för fosterlandets utveckling som kyrkomötet alltid visat, att denna stiftsdelning borde äga rum, och detsamma har sedan uttalats på andra håll. Redan 1893 års Riksdag upptog denna fråga. Då förelåg det första förslaget om stiftsdelningen och sedan har Kungl. Maj:t framlagt förslag till 1896, 1897 och 1898 års Riksdagar, och frågan har varit på tal äfven vid 1900 års riksdag. Denna fråga firar i år sitt femtonårs-jubileum, men de femton åren hafva icke gått spårlöst förbi i öfre Norrlands historia. Man måste tyvärr konstatera en fruktansvärd försämring i förhållandena däruppe samtidigt med en storartad utveckling uti materiellt afseende. Det går icke an att dröja längre, här är fara å färde, och man får säga: *videant consules* eller *videant senatores*.

Det kan bli för sent. Man kan icke längre, åtminstone icke en person, som känner sig hafva ett visst ansvar i denna fråga, dröja och vänta, att det alltid blir någon råd, använda surrogater eller vidtagna andra utvägar — sådana hafva användts och användas alltjämt, men befunnits vara otillräckliga.

Dessa hafva varit de tvingande skäl, som förmått mig att tillråda ett framläggande af detta förslag, då det efter min åsikt visat sig i Riksdagen, att en delning af Hernösands stift icke går utan en sammanslagning af Växjö och Kalmar stift. Det är därför jag ansett mig böra se den frågan i ansiktet: hvilken är den skada, som skulle uppstå af sammanslagningen? Jag är icke alls blind för de olägenheter, som därvid förefinnas, och kan i detta afseende hänvisa till hvad jag yttrade i denna kammare vid 1900 års riksdag. Men man måste se saken i ansiktet, och man skall då icke kunna förneka, att i detta järnvägarnas, telegrafens och telefonens tidevarf afståndet betyder något mindre än förr i världen. Det kan väl icke förnekas, att det nu spelar en mindre roll, om biskopen för största delen af Småland bor i Växjö än det gjorde förr, och man kan väl icke därför säga att Kalmar stift skulle blifva utan biskop, det skulle blott få sin biskop i Växjö; det skulle få dela honom med Växjö stift, det är sant, men lyckligtvis låter icke en andlig myndighet dela sig, utan Kalmar stifts befolkning skulle hafva lika mycket biskop som nu, fastän delad med Växjö stifts befolkning, och skulle kunna med sina organisationsfrågor och förekommande angelägenheter vända sig till honom i alla fall.

Den viktigaste invändningen är den, som den siste talaren gjorde, nämligen att den nya biskopen skulle få så mycket att göra, men, mina herrar, tänkom oss hvilken ofantlig skillnad? Härnere i Kalmar stift råder, efter hvad allmänt säges och äfven jag vill erkänna, en god kyrklig ordning och det gäller endast att i denna gamla kulturbygd tillse att ej förhållandena försämrans, att bygga vidare på den lagda grunden. Att det sker, är nu

visserligen af högsta vikt, och att det sker utan återvändo. Men hvilken himmelsvid skillnad är det icke i öfre Norrland! Där är ingen grund lagd, där finnes ingenting att bygga på, men i stället finnes mycket, som måste rifvas ned. Jag kan icke se, att det ligger någon fara i de båda stiftens sammansläende till ett eller att de kyrkliga förhållandena där skulle däraf behöfva taga skada. Jag kan förstå, att det skall kännas svårt för stiftets prästerskap och staden Kalmar att mista sitt biskopssäte, men jag tror dock, att detta måste betraktas såsom något mera öfvergående, och jag tror, att man har rätt att förvänta detta offer af en för närvarande väl och lyckligt lottad bygd, då det gäller att förekomma hvad som åtminstone för mina ögon ter sig som en stor och öfverhängande fara. Ty det är detta, som måste ännu en gång sägas och betonas, att det icke duger att dröja längre, man måste vidtaga effektiva åtgärder. Det har sagts 1893, 1896, 1897 och 1898, att man här kunde göra åtskilligt annat, men ett faktum är, att hvad som kunnat göras, varit otillräckligt och för litet.

Under sådana förhållanden har jag funnit min plikt mana mig att lägga fram detta förslag, som äfven förut understöds af framstående män inom kyrkomötet och inom denna kammare, hvilkas namn, som jag icke nu behöfver nämna, äro en borgen för att de äro vänner till vår kyrka.

Nu säger man: hvarför skall man gifva Andra Kammaren rätt, hvarför skall den hafva makten? Jag vill icke inlåta mig på den storpolitiska frågan, men jag vågar säga, att om Första Kammaren fattar ett beslut, som den anser vårt fosterlands välfärd kräfva, kan Första Kammaren gå med högburet hufvud och såsom andlig segrare ur denna strid.

Slutligen har man talat om, att förslaget skulle innebära ett våld på en urgammal kyrklig institution. Jag ber då att få påpeka, att det är själfva episkopatet, det biskopliga ämbetet, som utgör den kyrkliga institutionen, men rikets indelning i biskopsdömen eller dessas fördelning äro organisationsfrågor, och jag tror att man utan att begå någon kränkning eller något våld kan rubba denna organisation. Min mening har ingalunda varit och ej heller tror jag, att detta förslag skulle kunna gifva någon stöt åt institutionen. Tvärtom visar ju detta förslag, att man tror på biskopsinstitutionen och domkapitelsinstitutionen. Man vill använda dessa institutioner i ett ytterst viktigt ärende på en punkt, där mera än annorstädes fosterlandet behöfver dem. Innebär icke, detta en tro på dessa organers makt och kraft? Innebär det icke att man tänker högt om dem, att man icke vill gå förbi dem, där de bäst behöfvas? Min bestämda öfvertygelse är, att just här skola biskop och domkapitel få tillfälle att visa, hvilken kraft och duglighet som bor i dem och huru denna uråldriga institution inom vår svenska kyrka fortfarande har sin lifskraft till fulla i behåll. Detta är en institutionsfråga, men då *organisationen* kräfver en sammanslagning på annat håll, kan jag icke finna, att *institutionen* däraf skall kunna taga någon som helst skada.

Ang. inrättande af ett nytt stift.

(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Herr Berlin: Det har af föregående talare redan blifvit framhållet, huru enhälligt man i denna kammare alltid erkänt behovet af en särskild biskop för öfre Norrland. Hvad Kungl. Maj:t i sina propositioner vid föregående riksdagar i sådant afseende föreslagit har och af kammaren utan meningsskiljaktighet bifallits, och detta utan att kammaren uppställt som villkor för stiftsdelningen någon förändring i stiftsindelningen på annat håll.

Så har förhållandet emellertid icke varit i medkammaren, där frågan allt ifrån första början mött ett motstånd, som, för hvarje gång den återkommit, vuxit i styrka och nu utgör ett oöfverkomligt hinder för hvarje förslag om stiftsdelning, som icke sättes i samband med indragning af ett af de sydsvenska stiften.

Här föreligga nu två förslag till frågans lösning, nämligen Kungl. Maj:ts, som anvisar en praktiskt möjlig utväg, och motionärernas, uti hvilket väl erkännes nödvändigheten af att, därest icke oöfverstigligen hinder därför möta, få till stånd en delning af Hernösands stift, men hvilket förslag anvisar såsom utväg en stiftsdelning utan villkor, en utväg, som emellertid spärras af dessa oöfvervinneliga hinder, nämligen Andra Kammarens fyra gånger upprepade afslag.

Det förefaller mig, som om man vid sådant förhållande icke skulle böra längre tveka om, hvilken af dessa utvägar man skall välja.

Hvarför just Kalmar och Växjö stift skola sammanslås och *huru* sammanslagningen skall komma till stånd, därför lämnar den kungl. propositionen en uttömmande redogörelse, vid hvilken jag icke skall uppehålla mig. Jag skall i stället till bemötande upptaga några af de skäl, som anförts mot sammanslagningen af de båda småländska stiften.

Här har da såsom det förnämsta af dessa skäl åberopats den rätt, som Kalmar stifts invånare hafva att få behålla sin egen stiftsstyrelse. Denna rätt, säger man, kränkes genom sammanslagningen, och en sådan åtgärd bör därför ej ifrågasättas. Då det här talas om en rättskränkning, bör man väl först och främst se till, om någon sådan rätt verkligen förefinnes. Kalmar stifts invånare hafva lika väl som rikets öfriga inbyggare rätt till en stiftsstyrelse, som öfvervakar själavården och undervisningsväsendet inom stiftet, och vore det här fråga om att beröfva dem denna rätt, skulle jag vara den förste att erkänna, att sammanslagningen innebure en rättskränkning. Så är emellertid ej förhållandet. Här är ju endast fråga om, att detta öfvervakande af den andliga kulturen inom stiftet skall utöfvas från en annan plats. Hvad man däremot i detta samband kan med fog ifrågasätta, det är, huruvida det är med rätt och rättvisa förenligt, att öfvervakandet af de krafter, som skola verka till den andliga kulturens vidmakthållande och utveckling förblir enahanda för två förvaltningsområden, af hvilka det ena är 42 gånger så stort som det andra, och där befolkningsförhållandena ställa sig så olika, att det ena har 500,000 människor mera än det andra. Om jag härtill lägger,

att i det ena stiftet folkmängden är stadd i ständig minskning, som under de 21 åren 1881 till och med 1901 — det sista år, för hvilka folkmängdsuppgifter finnas offentliggjorda — utgjort 9 %, under det att det andra stiftet för samma tid visar en folkökning af öfver 40 %, så torde talet om att den ifrågasatta åtgärden inefattar en rättskränkning mot Kalmar stift böra tystna.

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Det har vidare sagts, att sammanslagningen skulle innebära en kränkning af befolkningens i Kalmar stift känslor och att det skulle förorsaka denna befolkning smärta att mista sin egen själfständiga stiftsstyrelse, en känsla, som äfven blifvit af denna befolkning uttryckt. Jag hör icke till dem, som underkänna betydelsen af en befolknings uttalanden i frågor, som röra dess intressen eller dess ställning till vissa institutioner, men jag ställer mig i hög grad skeptisk inför intensiteten af en smärta, föranledd af att en bygdebefolkning skulle komma att få en stiftsstyrelse, som hade en annan benämning eller finge sitt säte i en annan stad, än den af gammalt haft. Man har i detta sammanhang mycket talat om den s. k. stiftskänslan, och det skulle väl då vara ett läderande af denna, som framkallade den smärta, hvarom här talas. Det förefaller mig dock, som man går för långt, då man till ett så stort område som ett stift utsträcker den känsla af samhörighet på det andliga och religiösa området, som så fördelaktigt utmärker befolkningen i våra svenska bygder. Församlingen är nog det område, inom hvilket denna känsla närmast tar sig uttryck. En stiftsstyresman kan göra stora och betydelsefulla insatser i att väcka denna känsla till lif, där den saknas, och hålla den lefvande, där den finnes, men det lärer väl näppeligen kunna sägas, att det för hans arbete därvid erfordras, att han träder i personlig beröring med församlingsmedlemmarne, likasom detta väl också endast undantagsvis sker. Jag tror därför, att våra församlingar icke stå i det förhållande till stiftsstyrelserna och deras chefer, att man kan tala om att det mellan befolkningen och dem råder några känslor, som kunna kränkas därigenom, att indelningen af det stift, denna befolkning tillhör, undergår någon förändring.

Man har såsom hinder för sammanslagningen af Växjö och Kalmar stift äfven anført, att densamma skulle lända till förryckande af vissa institutioner, bland annat af förvaltningen af Kalmar stifts enskilda änke- och pupillkassa samt andra kassor och fonder, stiftade till förmån för stiftet och dess prästerskap. Enligt Konungens befallningshafvandes i Kalmar län senaste femårsberättelse förvaltas af domkapitlet i Kalmar 34 fonder, af hvilka 31 voro afsedda till pensioner åt prästänkor och barn samt akademiska och skolstipendier. Dessutom förvaltades af domkapitlet jämte prästerskapet 3 stiftelser, afsedda att bereda pensioner åt prästänkor och barn, och af dessa en på bidrag af delägarne grundad pensionskassa. Därest en sammanslagning af stiften nu kommer till stånd och de förhållanden upphöra, under hvilka vederbörande meddelat bestämmelser om dessa fonders förvaltning, är Kungl.

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Maj: oförhindrad att, såsom i så många andra fall förut skett, meddela bestämmelser om, huru förvaltningen skall ordnas.

Jag nämnde nyss om den stora folkökning, som under de senaste tjugotalen år ägt rum inom Hernösands stift, men uraktlät därvid att särskildt angifva den procent af ökningen, som faller på öfre Norrland; där utgör densamma 44 procent. Denna tillväxt må ju kunna anses som ett bevis på framgången af utvecklingsarbetet under dessa år på det ekonomiska området. Men ser man icke till, att en enhetlig ledning gör det möjligt för kyrkan och skolan att samtidigt befördra den andliga utvecklingen, då kommer det ekonomiska uppsvinget därstädes att föranleda kulturellt nedåtgående, och faran däraf — det kan icke nog kraftigt framhållas — är en fara icke blott för Norrland, utan för hela vårt land. Denna fara kan och måste nu afvärjas, och därför, herr grefve och talman, ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr af Burén: Om man betraktar denna fråga i hela dess vidd och ser på det skriande *andliga* behovet i Norrland, skall man snart finna, att det erfordras en vida mera genomgripande omorganisation af de kyrkliga förhållandena i Norrland än den, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet föreslagit. Herr statsrådet och de, som äro med honom liktänkande, vilja, enligt min uppfattning, afhjälpa detta andliga behof med ett *palliativ* och, som vi veta, genom en åtgärd, som borttrycker från den lojala delen af inbyggarna i Kalmar stift det ryggsöd, som de ansett sig hafva i sin stiftsstyrelse, och som denna befolkning på ett storslaget, enastående, öfverbevisande och slående sätt visat, att den behöfver för sin *andliga* utveckling. Befolkningen i Kalmar stift har dådkraftigt visat, att den betraktar sin stiftsstyrelse såsom en häfdvunnen rätt och såsom ett dyrbart, historiskt arf från vår storhetstid och som verkat för denna befolkning till välsignelse i öfver 300 år.

Hvarför skall nu detta ske? Jo, herr statsrådet och de, som med honom äro liktänkande, *tro*, att Andra Kammaren icke på *andra villkor* vill vara med om att afhjälpa den *andliga* nöden i Norrland. Och dock kan detta ske, *utan att man begär denna ogärning* genom att bevilja några tusen kronor om året. Jag hyser en bättre tanke om Andra Kammaren, och i hvarje fall hoppas jag, att Första Kammaren skall kvarstå på den ståndpunkt, som den förut har intagit i denna fråga.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet säger bland annat, att han är »viss därpå, att, efter ett eller annat decennium, om ej förr, de svårigheter och olägenheter, som komma att uppstå vid öfvergången till den nya organisationen, men som dock väl mycket öfverdrifvits, skulle vara så godt som försvunna och glömda». Nej, herr statsråd, ett *vaket andligt behof* står i oskiljaktigt samband med det *eviga*, och det glömmas ej så lätt, om det på ett sådant område begås en uppenbar orättvisa, hvar-

emot för den eller dem, som utöfva en sådan orättvisa, det medför ett mycket stort ansvar. Herr statsrådet säger vidare: »Frågan är ju icke om att beröfva Kalmar stift stiftsstyrelse utan allenast om att ändra stiftsstyrelsens plats.» Hvad är detta annat än advokatyr? Det sunda förståndet kan ej gifva det något annat namn. Jag har för öfrigt svårt att tro, att öfre Norrland vill till detta pris och på dessa villkor skaffa sig en egen stiftsstyrelse.

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Då så många talare efter mig hafva anmält sig, skall jag nu sluta och anhåller att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lybeck: Hvarje gång, frågan om Hernösands stifts delning varit införd Riksdagen, har Första Kammaren visat sig vilja villfara den framställning, som blifvit gjord om stiftets delning. Men detta har varit detta, frågan har då endast gällt att tillgodose Norrlands intressen genom inrättande af ett nytt biskopsdöme. År 1898 framkom emellertid en enskild motionär med det förslag, att saken skulle ordnas på så sätt, att Norrland skulle få ytterligare en biskop, men på bekostnad af tvenne af södra Sveriges stift, Kalmar och Växjö, af hvilka det ena skulle uppoffras och det andra blifva illa strandsatt. Jag kan dock icke finna, att det föreligger något skäl därtill, åtminstone icke i ekonomiskt afseende, ty medel till den nye biskopens aflönande skola ju tagas af biskopslöneregleringsfonden. Frågan om Hernösands stifts delning har dock alltid strandat därpå, att medkammaren har sagt nej. I Andra Kammaren vill man icke höra talas om den trettonde biskopen. Men kan detta verkligen vara ett skäl, för hvilket Första Kammaren skall behöfva böja sig? Jag har svårt att tro det, ty Första Kammaren har ju betonat sin ställning att vilja hjälpa norrlänningarne, ehuru icke på detta sätt. Med den utveckling, som gör sig gällande i Norrland, föreställer jag mig, att det endast är en tidsfråga, när en ytterligare stiftsdelning erfordras, och då skulle man väl, om man nu går Andra Kammarens mening till mötes, få se sig om hvilka andra stift i södra Sverige skulle uppoffras. Kan det väl vara rimligt och rättvist att till förmån för Norrland uppoffra sekelgamla institutioner i södra Sverige, hvilka för dess inbyggare äro kära och dyrbara, då norrlänningarne kunna få sina önskningar uppfyllda på ett vida enklare och mera praktiskt sätt, utan att södra Sveriges institutioner behöfva kränkas?

Som jag icke kan vara med om att biträda den föreslagna vägen, får jag, herr greffe och talman, yrka afslag på den kungl. propositionen och bifall till reservationen.

Herr Dahlberg: Jag har, hvad sakliga uppgifter beträffar, blifvit i väsentlig mån förekommen af föregående talare, och kan således fatta mig ganska kort. Min ståndpunkt i frågan är naturligtvis gifven och tillåter mig endast erinra därom, att jag vid en föregående riksdag inlagt en gensaga emot, att frågan icke redan då blifvit till behandling upptagen af regeringen.

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ingen bestrider nyttan och nödvändigheten af en delning af Hernösands stift, alla äro ense om, att detta är en åtgärd, som ovillkorligen måste vidtagas. Nu framställer sig emellertid olika meningar om sättet härför. Enligt mitt förmenande har den utväg, som Kungl. Maj:t föreslagit, varit den enda under för handenvarande förhållanden riktiga. Det synes mig vara alldeles påtagligt, att någon annan utväg för närvarande icke står till buds för att få den ganska stora och betydelsefulla frågan på ett någorlunda hjälpligt sätt löst. Det gäller således för representanten att tillse, om han kan och bör med godt samvete motsätta sig denna lösning utaf, om jag så får kalla det, lokalpatriotiska skäl. För min del anser jag mig icke här uppträda såsom representant enskildt för Hernösands stift, utan såsom medlem af svenska Riksdagens Första Kammare och såsom medlem af den svenska kyrkan.

Jag har förutsatt, att icke något annat sätt att lösa frågan finnes än det, som Kungl. Maj:t föreslagit. Hvilken olägenhet är då störst: att låta det nuvarande oeffterrättlighetstillståndet i Norrland kvarstå, eller att på detta ganska moderata och efter min mening förnuftiga sätt, som framställts i den kungl. propositionen, lösa frågan? Jag tror, att vid ett samvetsgrant öfvervägande och fränseende af lokalpatriotiska skäl, icke mer än ett svar kan gifvas härpå.

Man har här gjort ett mycket stort nummer af de offentliga uttalanden, som skett från Kalmar stift. Ledsamt nog kan icke något dylikt uttalande presteras från Hernösands stift, och detta af det helt naturliga skälet, att där finnas socknar så stora, att nära på hela Kalmar stift skulle kunna få rum inom deras områden, och det blefve följaktligen ganska svårt att från Norrland åstadkomma en så öfverskådlig demonstration, som den vi se fotograferad härute i sammanbindningsbanan.

Jag respekterar djupt de känslor, som föranledt dessa demonstrationer, liksom jag icke kan annat än respektera de känslor, som från kalmarbänken och från annat håll uttalats, men för mig som representant är det en bjudande plikt att se till hvad svenska statens och svenska kyrkans bästa i detta hänseende kräfva, och därför skall jag yrka bifall till den kungl. propositionen.

Grefve Taube: Då jag varit motionär i denna fråga, torde det vara gifvet, att jag fortfarande står på samma ståndpunkt som vid den tidpunkt, motionen afgafs. Då jag dessutom är representant för Norrbottens län, kan jag icke annat än villigt erkänna, att det var med stor glädje jag mottog den kungl. propositionen. Att här nu trötta herrarne med att återigen upprepa, hvad som står i den eller i motionen kan ju icke vara lämpligt, och jag skall därför endast påpeka ett par förhållanden. Här har talats om de svårigheter, som skulle uppstå för prästerskapet därigenom, att Kalmar stift sammanslås med Växiö stift. Ja, det är icke fråga om, att icke olägenheter kunna uppstå, det erkänner och tror jag, men dylika olägenheter inträffa städse vid alla omorganisationer.

Det är ju icke värdt att här upprepa alla de tillfällen, då något sådant ägt rum, men jag vill särskildt beträffande 1901 års härordningsförslag erinra därom, att då hela officerskåren kastades från sina hem, från sina ekonomiska förhållanden och öfrigt, som var dem kärt, till andra orter för att där fullgöra sin tjänst. Jag har icke hört något knot rörande den saken, utan man fogade sig därefter, då man insåg, att det var för fäderneslandets bästa, som det skedde. Jag är äfven öfvertygad om, att den nu föreslagna omorganisationen med nutidens kommunikationer i Småland inom ganska kort tid skall vara genomförd och olägenheterna försvunna, hvad beträffar befolkningen. Vi hafva ju visserligen hört, att denna befolkning af uppriktigt hjärta skrivit på alla dessa petitioner. Därom är ju ganska svårt att yttra sig, och jag vill visst ej förneka den saken, ty jag känner den ej. Jag kan dock icke undertrycka den tanken, att, då man läst namnen, som sista gången, då frågan här var före, stodo å petitionerna, man kanske kunde hysa sina tvifvel. Men därmed må vara huru som helst, jag tror dock, att förhållandena snart skulle utjännas. Jag är själf född i Småland och känner mig fortfarande varmt fästad vid denna provins, men jag är född i Norra Vedbo härad, som tillhör Linköpings stift; och för min del är jag öfvertygad om, att om en omorganisation där kommit i fråga, så att vi, jag och de mina, deras hus och deras egendom, blifvit ryckta från Linköpings stift och öfverflyttade till Växjö stift, vi skulle tagit detta med jämnmod och lugn. Jag har således icke någon så stor fruktan för den nu ifrågasatta sammanslagningen.

Tänker man nu på de stora olägenheter, som finnas för närvarande uppe i Norrland — och vi få ju erkänna, att norrlänningarne icke begärt någon sammanslagning, utan endast begärt att få ett nytt stift — känner man förhållandena där uppe, och har man rest i dessa trakter, då synes det, att de svårigheter, som där förefinnas, äro betydligt mycket större än, enligt hvad jag kan föreställa mig, de olägenheter, som kunna vara förenade med en sammanslagning af de tvenne gamla stiften här nere.

Jag vill nu icke vidare trötta herrarne med att i öfrigt diskutera denna fråga, utan får jag efter noggrant begrundande och efter varmaste öfvertygelse härmedelst tillstyrka bifall till den kungl. propositionen.

Herr von Möller: I en fråga som denna, hvilken under riksdagen år 1900 äfvensom i dag blifvit så grundligt utdebatterad, skulle jag egentligen ej hafva vågat taga herrarnes tid i anspråk, emedan jag tyvärr ej har några nya skäl att anföra. Men jag anser mig hafva rätt att i denna fråga uttala min ärliga mening och hvarpå jag kommer att grunda mitt votum. Det har, som herrarne veta, hvarken i pressen eller i Riksdagens protokoll från deras sida, som motsätta sig stiftssammanslagningen, sparats på tämligen — ja, jag tvekar ej att säga det — grofva ord från många, af hvilka man kunnat begära bättre. Jag har äfven här

Ang. invrät-
tande af ett
nytt stift.
(Forts.)

Ang. invå-
tande af ett
nytt stift.
(Forts.)

en hel blomstersamling, men jag vill ej besvära herrarne med att förevisa den. Herrarne kunna själfva läsa den; herrarne veta mer än väl, hvilka tidningar jag åsyftar. Jag vågar hysa den uppfattningen, att dessa tidningar skulde hedrat sig själfva mera, om de sparat något på ampra tillmälen mot personer, som här i denna fråga handlat efter moget öfvervägande och så som samvetet bjudit dem. Det har kommit mig såsom riksdagsman tillhanda en skrifvelse, undertecknad af demonstranterna i Kalmar, och man varseblir lätt, när man ser på det tredje stycket, att de ord, som stå där, hafva varit i säck, innan de kommit i påse. Det talas där om »ett förtrampande af den nationella samhörighetens idé, en försämring af de ecklesiastika förhållandena inom en stor del af det sydliga Sverige, en kränkning af humanitetens grundsatser och en orättvisa mot befolkningen, hos hvilken, om åtgärden varder förverkligad, skall väckas ett bittert misstroende mot dem, som hade makt och plikt, men saknade vilja att afvärja densamma». Nå, hvar hafva vi säcken? Jo, här är den! Den återfinnes i Första Kammarens protokoll n:o 30 onsdagen den 25 april 1900 i biskop Billings anförande: »Hvad tro herrarne, att denna befolkning skall tänka om den svenska Riksdagen, om denna tvingar Konungen till en sådan åtgärd, som här ifrågasättes? Det vore att fresta denna befolkning till misstro mot Riksdagen, men det är icke nyttigt att uppväcka en sådan misstro eller hos en hel landsändas befolkning framkalla bitterhet mot de beslutande, mäktiga myndigheterna». Jag ber att få säga: det gör mig hjärtligt ondt, om dessa demonstranter komma att betrakta mig med »bitter misstro», men, mina herrar, jag förbehåller mig också den rätten att blifva trodd på mitt ord, att när jag yrkar bifall till den kungliga propositionen och till hvad utskottet här föreslagit, sker detta efter moget öfvervägande af de skäl och motskäl, som under alla dessa år hafva förebragts i frågan, och jag låter hvarken tvinga eller skrämma mig af demonstrationer eller mer eller mindre hotfulla uttryck mot riksdagsmän, som här sköta sina mandat efter bästa samvete och öfvertygelse.

Här har talats om känsluskäl. Det var en hög prästerlig talare, som nyss hade ordet, och de läto ur den prästerliga munnen, som herrarne hörde, utomordentligt vackra. Men, mina herrar, vi minnas, att förut i februari uppträdde samma person, ej såsom präst, utan såsom kyrkopolitiker, och möjligtvis har han såsom kyrkopolitiker glömt hvad han sagt såsom präst och vice versa. Han har nog glömt hvad han sade vid ett annat tillfälle. Nyss sade han, att känsluskälerna äro de bästa och att de viktigaste bladen i historien blifvit skrifna under påverkan af känsluskäl, under känslöstämning, men den 4 maj 1895 yttrade samma talare i fråga om statens inköp af västkustbanan: »Det enda skäl, som på mig gjort intryck såsom motskäl, är hänsynen till hallänningarnes önskingar. Dessa äro efter min uppfattning befogade från deras sida sedt, och jag känner mig tilltalad af hvad herr vice talmanen kallade känsluskäl, men jag anser dock, att det äfven anförts

tillräckligt goda grunder för det påståendet, att man i detta afseende, om man inköper västkustbanan, icke blott icke gör något juridiskt orätt, utan icke heller något moraliskt orätt». Här se vi sålunda, att *känslökälen finga vika* för de *politiska* skälen. För min del får jag säga, att ungefär samma skäl skulle också kunna göra sig gällande här. Här är ej fråga om något annat än en *organisationsfråga*, och att man skulle göra moraliskt orätt genom att sammanslå två stift, som äro för små, det kan åtminstone jag ej finna.

För öfrigt har ju dels Andra Kammaren under tio år bestämdt sagt ifrån, att den ej önskar någon trettonde biskop. Det sades af en talare i Första Kammaren år 1900, att kyrkomötet 1898 lät skrämna sig, men kyrkomötet var dock med om en sammanslagning. År 1893 var Första Kammaren med om en skrifvelse om utredning om en sammanslagning, ehuru man då närmast hade i sikte Visby och Kalmar stift. Kalmar stifts domkapitel har år 1895, då fråga var om sammanslagning af sistnämnda båda stift, tillstyrkt densamma, men nu är man emot en sådan. En talare i Andra Kammaren år 1893 varnade visserligen för att gå med på någon skrifvelse, emedan han befarade, att utredningen skulle vara en fälla. Jag har allt för hög tanke om den kammare, som jag sedan så många år haft äran tillhöra, för att jag skulle tro, att kammaren ej menade fullkomligt ärligt med hvad kammaren då sade. Men hvarför då icke i dag vidblifva de grundsatser, som kammaren då hade? Då ansåg man ej, att sammanslagningen var någon våldshandling, någon rättskränkning, något förtrampande af rätt etc. etc., men att en utredning borde ske. Utredningen visade, att då sjöförbindelsen mellan Gottland och Kalmar är svår vintertiden, vore en sammanslagning af Linköpings och Kalmar stift eller Kalmar och Växjö stift lämpligare. Tiderna förändras, men hvarför, mina herrar, skulle *vi* förändras med tiderna — det kan jag ej fatta — åtminstone icke, att *våra* *åsikter skola förändras*.

Man talar alltid om dessa olägenheter, som skulle följa af sammanslagningen, och det är ju mycket möjligt, att kalmariterna själfva betrakta den som en olägenhet. Jag tror likvisst, att meningarna därom äro delade. Vi ha till och med fått oss förevisade fotografier af demonstrationen; man ser där en del barn och möjligen — barns vederlikar på taflan, men det har i allt fall ej lyckats öfvertyga mig, att denna demonstration utgått från folket själf. Om herrarne läsa Aftonbladet för i går, så finna herrarne där två insändare, en från Kalmar stad och en från Kalmar läns landsbygd, som uttala, att *bakom agitationen står det kalmaritiska prästerskapet*, och som vi ju hört från eklestiasitikministerns mun, är det ju äfven prästerskapet, som denna fråga närmast rör. Jag har alltid med en viss misstro sett på dessa folksamlingar och petitioner; jag vet ju väl, huru det går till att agitera upp en folkhop och huru det går till att få ihop en massa namn. Det var eu talare år 1900, som frågade, om kammaren skulle bry sig

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

om, ifall det kom en lista med 22,000 namn, som förordade en ändring i rösträttsfrågan. Jag tror icke, att kammaren skulle fästa afseende vid en dylik lista, och jag tror icke heller, att kammaren fäster mer afseende vid denna mycket omtalade demonstration än den förtjänar. Jag tror icke, att jag tar fel, om jag säger, att prästerskapet står bakom denna s. k. folkdemonstration.

Nu säger man: vi böra icke gifva vika, ty det är antagligt, att Andra Kammaren ändrar mening. I tio år har dock Andra Kammaren bibehållit sin ståndpunkt, men i år skulle det undret ske, att Andra Kammaren öfvergaf densamma. Af hvilka skäl? Måne därför, att det är en kunglig proposition, som föreligger? Är Andra Kammaren i år regeringsfientlig? Mina herrar, jag tror, att hvarken Andra Kammaren eller Riksdagen eller åtminstone Riksdagens majoritet skall underlåta att, just som en talare på kalmarbänken sade, låta detta vara detta. Jag vill hoppas, att uti denna fråga hvar och en skall rösta efter hvad han anser vara rätt, icke efter hvad man möjligtvis anser vara politiskt önskvärdt. Jag kan ej tänka mig, att någon i denna kammare skulle för att bereda regeringen något obehag vilja uti en fråga som denna, en organisationsfråga, rösta mot densamma, därest han anser, att den kungliga propositionen förtjänar bifallas. Jag hoppas och tror, att något sådant icke kommer att äga rum. Sådant sker visserligen i de stora parlamentariska länderna, men jag vill hoppas, att den gamla svenska ärligheten och sanningskärleken ännu måtte sättas högt i den svenska Riksdagen.

Så säger man naturligtvis, att när Andra Kammaren icke vill hafva den trettonde biskopen, skulle detta bero på maktlystnad, envishet och falska sparsamhetstendenser. Ja, jag vill ej vara Andra Kammarens advokat. Den behöfver nog ej någon sådan, den försvarar nog sig själf, men här i denna kammare ber jag att få uttala min uppfattning. Jag tror verkligen icke, att några falska sparsamhetshänsyn eller maktlystnad härvidlag göra sig gällande. Andra Kammaren har sagt, att den tycker det vara nog med tolf biskopar. Nå, mina herrar, hvarför skola vi gå in på det olyckliga talet 13? Jag ber nu att få säga, att om jag skulle säga något, som möjligtvis skulle stöta en eller annan för hufvudet, denne då må utgjuta sin vredes skålar öfver mitt hufvud, men icke göra så, som lätt sker i stunder af nervositet eller när det är åska i luften, spilla bredvid — jag menar härmed, att själfva frågan skulle få lida för min skull. Det är mina enskilda åsikter jag uttalar; straffa mig för dem, om de äro straffvärda. Men kan man icke fatta möjligheten af att man i Andra Kammaren icke vill vara med om att öka ledamotstalet af de höga prelaterna i kyrkomötet? Är det icke tänkbart, när man ser, hvad som försiggått under de senare åren? Jag pekar på den hemliga konklaven i Uppsala sistlidne november; jag pekar på den ärkebiskopliga skrifvelsen till teologiska fakulteten i Lund. Jag skulle kunna draga fram en hel del andra exempel, men jag

vill ej trötta herrarne med att tala om, hvad möjligen mina motståndare skulle säga icke höra hit. Jo, mina herrar, det kanske hör hit, mera än hvad många vilja erkänna. När Andra Kammaren säger, att det kan vara nog med de tolf biskoparne vi hafva, så tror jag, att där ligger någonting att taga fasta på. Jag tror, att Andra Kammaren *icke önskar öka den högklerikala falangen, öka makten hos dem, som så många gånger satt sig emot kyrkliga och kulturella reformer.* — Emellertid skall jag taga det lugnt, huru det än går med denna fråga. För Norrlands skull önskar jag lifligt, att norrländingarne måtte få sin önskan uppfylld, när den kyrko- och skolorganisation vi ännu hafva behöfver en biskop och vi ej kunna få den på annat sätt än genom att, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, sammanslå två stift. Men jag ber att få säga: afslår kammaren detta förslag, tvingas därigenom Kungl. Maj:t att vidtaga kraftiga åtgärder för att undanröja de olägenheter, som nu under många år inrotat sig i dessa trakter, och dessa åtgärder kunna vi ej bagatellisera bort och säga, att det blir ett provisorium. Jag tror, att hvar och en af oss känner sig öfvertygad om att afslås nu hvad Kungl. Maj:t begärt, tvinga vi fram effektiva åtgärder, men som då äfven kunna blifva en spik i den nuvarande biskopsinstitutionens likkista. Utgången får visa, hvilken som får rätt. Jag tror för min del, att Andra Kammaren vidblifver sin ståndpunkt, och jag hoppas, att Första Kammaren måtte biträda hvad Kungl. Maj:t begärt, och anhåller om bifall till utskottets förslag.

*Ang. invrät-
tande af ett
nytt stift.
(Forts.)*

Herr Andersson, Axel Gustaf: Då här redan talats så mycket i frågan, vill jag ej upptaga densamma i hela dess vidd. Jag vill endast ytterligare framhålla en sida af densamma, men en viktig sådan.

För något år sedan hörde jag från trovärdigt håll berättas om en i en finsk läro- eller läsebok förekommande uppgift, att Finland sträckte sig till Angermanälven, ehuru Sverige för närvarande innehade en del af dess område, och nyligen stod att läsa i en finsk tidning en icke censurerad uppsats, däri den finska befolkningen på andra sidan gränsen beklagades, därför att Sverige vid freden år 1809 fått sin gräns framflyttad från Kalix älf, där den egentligen borde ligga. Vi förstå, mina herrar, den röst, som talar om den gränsen, den skorrar i våra öron, men det är dock malmklang i den.

Vi se i dessa skrifterier det mot sin vilja varnande fenno-manska fingret, men vi kunna också lätt tänka oss metamorfosen till en klo — en örnklo.

Det är ostridigt, att finnar brutit bygd i nordliga Sverige, och det stora flertalet inbyggare i gränsdistrikten äro fortfarande finsktalande och stå i liflig förbindelse med sina stamförvandter på andra sidan gränsen.

Det är nog en riktig tanke, då man i de stora staterna gör allt för att nationalisera dem, som bebo gränsdistrikten, ehuru

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

det naturligtvis är långt från mig att gilla, om man därvid använder våld och trakasserier. Hos oss kan ju ingen annan väg komma i fråga än kulturspridningens, människokärlekens, offervillighetens. Den vägen har beträddts och den bör fullföljas. Den bör fullföljas snart och med kraft.

Stiftsstyrelserna äro och lära nog i lång tid komma att blifva folkbildningens och det kyrkliga lifvets centrum, och förhållandena däruppe göra, att stiftsstyrelserna ofta nog måste träda i stället för både skolråd och kyrkostämma. Det är då klart, att detta kulturspridningens sammanslutningsarbete icke kan ske med tillbörlig kraft, då afstånden äro så stora, att det skulle vara lättare för stiftsstyrelsen i Växjö att tillse församlingar i norra Helsingland, än det är för styrelsen i Hernösand att sörja för de finska församlingarna i nordligaste Sverige.

Jag kan nog förstå, att, såsom här af en ärad talare sagts, den i sammanhang med stiftsdelningen däruppe ifrågasatta sammanslagningen af två stift skall af mängen kännas såsom ett offer, men det gifves nu tydligen ingen annan väg att nå ett viktigt politiskt mål, och den stämman hade ju fordom god klang här i kammaren, som sade: *gagnar det staten, så slå till!* De, som måste göra offret, böra också betänka, att det är ett offer icke endast för bröderna i Norrbotten, det är ett offer för hela vårt land. De tider kunna komma, då de, som nu med grämlse tänka på detta offer, skulle vilja frambära tackoffer till dem, som förmädde dem därtill.

Jag anhåller, herr grefve och talman, att få yrka bifall till den kungliga propositionen.

Herr Gilljam: Då jag under föregående år mer än de flesta haft att göra med denna fråga, önskar äfven jag uttala mina åsikter och min ståndpunkt i densamma.

Jag kan då icke underlåta att först och främst beklaga, att jag i dag icke får strida tillsammans med den förste ärade talaren, som under hela den föregående tid, då denna fråga varit uppe, trofast stått vid min sida. Jag erkänner fortfarande, att reservationen innehåller den enda i och för sig rätta lösningen af den föreliggande frågan. Men detta ärende har mer än något annat varit ägnadt att visa, hvilken skillnad det kan vara mellan hvad som *borde* vara och hvad som *är*. När förslaget om Hernösands stifts delning först framlades för Riksdagen, hade det bort mottagas med odelad glädje och tillfredsställelse. Ty det innebar ju, att en vidsträckt gränsbygd — när jag tänker blott på Norrbottens län, en fjärdedel af hela Sveriges rike — förut glest befolkad och nästan en ödebygd, höll på att vakna upp till nytt lif och att blifva medelpunkten för ett lif och en rörelse, hvarom man för en 20 å 30 år sedan knappt kunnat drömma. Organisationsfrågan syntes också vara synnerligen enkel. Det påtänkta nya stiftets gränser voro själfgifvet klara. Elementen till ett domkapitel voro för handen, och kostnaderna voro så obetydliga, att de med allt

skäl kunde kallas för fullkomligt betydelselösa, när de jämfördes med hvad som stod på spel och hvad som stod att vinna. Men trots allt detta, restes hinder från början. Det kunde icke gärna vara annat än konstgjorda hinder. Man lät förstå, att man icke ville hafva flera biskopar, ja, till och med att man var rädd för flera biskopar. Och detta svaga skäl har man sedan så många gånger upprepat, att man nu är kommen därhän, att man betraktar som en hederssak att icke vika från sin en gång intagna ståndpunkt.

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Af hvad jag nu sagt torde lätteligen framgå min personliga uppfattning af denna fråga, och jag har för öfrigt icke mindre än fyra gånger haft tillfälle att under ämbetsansvar i statsrådsprotokoll, bifogade kungl. propositioner, gifva uttryck åt densamma. Om jag, när dessa propositioner fallit, icke kunde bekväma mig till att själf inslå på en annan väg, utan ansåg, att detta borde öfverlätas åt en annan, så bör detta icke förefalla någon underligt.

Nu föreligger en kungl. proposition, byggd på annan grund än den jag ansett vara den rätta. Men jag är icke desto mindre beredd att gifva min röst till förmån för denna kungl. proposition. Anledningen härtill är min olika värdesättning af de båda alternativ, som genom omständigheternas makt kommit att ställas emot hvarandra. Det ena innebär Kalmar stifts bevarande som ett själfständigt stift, det andra Hernösands stifts delning. Upphävandet af Kalmar stifts själfständighet är en olämplig åtgärd, ja, jag skall gärna gå in därpå, en våldsam åtgärd, som måste väcka sorg och smärtsamma känslor från högt upp till långt ned. Men Hernösands stifts delning är en *absolut nödvändighet*, och ett dröjsmål kan icke äga rum utan handgriplig skada och fara. Under den gångna tiden har mer än ett ogräsrö fått slå rot och spira upp till en växt, som det kräfver mycket arbete att utrota.

Men, säger man, är det då icke Andra Kammaren, som skall uppgifva sin intagna ståndpunkt? Ja, den, som har den åsikten, att något dylikt kan förväntas, han är naturligtvis i sin goda rätt, när han vidhåller sin gamla uppfattning om sättet för frågans rätta lösning. Jag ber, blott att han må noga öfverväga, huruvida det icke i hufvudsak är falska förhoppningar, åt hvilka han öfverlämnar sig, och huruvida han icke i dessa finner ett otillräckligt skydd för att mildra den ansvarskänsla, som hvar och en måste erfara, då han går att afgifva sitt votum. Jag åtminstone måste anse mig hafva grundade skäl för den bestämda uppfattning, att förhoppningen om att Andra Kammaren skulle ändra sin ståndpunkt är minimal, vida mindre än hvad den förut varit; och har jag icke hört orätt, så är detta redan ådagalagdt genom verkställd votering. Det är med hänsyn till ett sådant sakens läge, som jag kommer att afgifva min röst.

Jag kan icke underlåta att ytterligare upptaga ännu en synpunkt. Man frågar: är det rimligt, att det är Första Kammaren, som skall låta sin uppfattning fara? Hvad skall följderna blifva af detta? Hur skall Första Kammaren kunna häfda och befrämja sin

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

politiska ställning inom landet och gent emot medkammaren? Om jag skulle säga, att jag icke förstår den uppfattningen eller att icke äfven jag känt mig berörd af den känslan, skulle jag icke vara sanningsenlig. Men när den obehagliga stämningen fått fara och jag börjat att lugnt öfverväga, på hvilket sätt Första Kammaren skall bäst häfda och öka styrkan i sin ställning, har jag kommit till det resultat, att det sker genom att fatta kloka beslut.

Stiftsdelningsfrågan har genom oblida makters spel kommit in i en återvändsgränd, och i närvarande stund är det, såvidt jag förstår, blott Första Kammaren, som kan föra den därur. När så skett, skall landet känna en lättnad, och jag tror, att det skall blifva ett residuum, som innehåller tacksamhet och erkänsla mot Första Kammaren, äfven om det på åtskilliga håll icke kan anses rätt passande att låtsas någonting därom. Förtroende och tillit förtjänar Första Kammaren bäst genom att visa, att den i en fråga af vitalt intresse förstår att släppa en t. o. m. i och för sig berättigad fordran för att befrämja det, som under förhandenvärande förhållanden är det för landet bästa och mest kräfvande.

Man har med fog en och annan gång sagt, att man äfven inom åttonde hufvudtiteln träffar på försvarsfrågor. Ja, mina herrar, vare sig jag ser på inre eller yttre förhållanden, så tror jag, att man kan säga, att i närvarande ögonblick finnes icke inom denna hufvudtitel någon fråga, som bättre förtjänar det namnet försvarsfråga än den, som vi nu hafva att behandla.

Jag ber att för min del få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Häri instämde herr *Lithander*.

Herr Nyström Carl: Detta är den märkvärdigaste diskussion, som jag varit med om. Härmed afser jag icke så mycket ett särskildt, något excentriskt inlägg, som förekommit under diskussionen, utan att jag menar förhandlingens allmänna gång och hållning. Vanligtvis går det ju så till, att två partier stå mot hvarandra. Det ena partiet lyssnar noga på hvad det andra har att säga för att kunna vederlägga dess argument. Men här äro båda partierna fullkomligt ense i hufvudsaken. Det är med overläggliga skäl styrkt, att Norrland behöfver ett nytt stift. Därom äro båda partierna fullt ense. Vi kunna med ett grepp annektera all eder vältalighet, inklusive ecklesiastikministrernas, nämligen där det gäller Norrlands kraf. På detta område äro vi på motsidan ense med eder; just så tänka vi, och hade herrarne icke sagt det förut, skulle vi hafva sagt det, fastän kanske icke med samma talang och vältalighet. Men då så är, är det alls icke behöfligt, att vi inlåta oss på några vidlyftigare argument för att bevisa, att Norrlands väl med nödvändighet kräfver att få till stånd en stiftsdelning där uppe. Det är icke därom tvisten rör sig, utan om en annan sak; och det är denna: kan icke denna sak, stiftsdelningen, genomföras, skola icke två för-

nuftiga kamrar kunna tillsammans utfundera något sätt, hvarpå detta lifsintresse där uppe skall kunna tillgodoses, utan att samtidigt en rättskränkning måste äga rum på annat håll? Detta är frågan och alls icke framhållandet af de stora krafven där uppe; ty därom äro vi ense. Kan detta icke ske, så får jag säga, att jag på det sättet förstått den grundsats, som den näst föregående talaren framhöll om den stora skillnaden mellan »hvad som är» och »hvad som bör vara», att när en rätt, vore det aldrig så liten, står emot en förmån, vore den än aldrig så stor, så heter det *våld* och kommer till dagarnes ända att beta våld att låta den lilla rätten duka under för den stora förmånen, emedan dessa storheter äro, inkommensurabla, äro af olika art och den ena har större helgd. Nu påstår jag, att det är en rätt, som här är i fråga, för så vidt som i vårt land rätt kan skapas eller grunda sig på uråldrig häfd. Å andra sidan säger man, att behofvet där uppe i Norrland är så stort, att det närmar sig gränserna af nödtvång. Hvad är då slutsatsen? Slutsatsen är, att man måste söka finna ut något sätt, hvarpå Norrland kan försörjas, utan att Kalmar stift kränkes, ett sätt att lösa frågan utan att öfverskrida de gränser, som den näst föregående talaren uppdrog, då han talade om det, som är, och det, som borde vara. Nåväl, hvarpå skola vi då rikta våra ansträngningar? Jo, på vår ärade medkammare. Vi skola outtröttligt, oupphörligt söka öfvertyga dess ledamöter — på samma gång vi fullständigt erkänna de oerhördt stora krafven i Norrland — om att man icke befördrar de berättigade krafven på ett håll genom att begå en rättskränkning på ett annat håll.

Nu säges, att det för en samvetsgrann människa skulle vara synnerligen svårt att välja mellan rätt och förmån. Det är en pinsam situation, som man vill komma ifrån. Då synes det mig, som om fragans framtid skulle ligga däri, att vi oupphörligt och kraftigt manade våra motståndare att icke ställa oss och sig själfva inför denna pinsamma nödvändighet; vi hafva ju icke jäfvat kraften i deras argument utan i stället ropat bravo åt dem lika kraftigt som de allra värsta bildstormarne i fråga om kalmarstiftets öden.

Huru ligger nu frågan? Man har sagt — och här kommer jag till det pikanta i saken — att det hufvudsakliga skulle vara penningfrågan, och att denna penningfråga skulle röra sig om en så lumpen summa som — 10,000 kronor eller något dylikt. *Det* kan väl icke vara möjligt. Jag kan icke tro, att så stora ting som Norrlands framtid och Kalmar stifts rätt kunna hänga på en så obetydlig penningfråga. Nej, det måste vara någonting annat. Det kan väl icke vara rätthäveri?! Nej, det kan jag icke tro; till en sådan orättfärdighet skulle icke Andra Kammaren kunna vilja göra sig skyldig. Kanske det bara är en föresats, en fix idé. Jag kom på den tanken med anledning af ett för en stund sedan fälldt yttrande. Kanske det bara är en fix idé, att det ovillkorligen skall vara *tolf* biskopar, hvarken flera eller färre, om det också behöfves aldrig så många. Nej, *tolf* är det och *tolf* skall

Ang. inrättande af ett nytt stift.

(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

det vara! Det är ett ganska konstigt argument, men kom ihåg, att det också kan vara användbart mot en stor del af herrarne, som nu kanske äro villiga att gifva sitt votum för sammanslagningen. Ty, mina herrar, låtom oss icke glömma hvad en gammal skald säger: »det gäller *Dig*, när elden sitter i grannens knut». Är det nu fastslaget såsom evangelium, att tolf skola biskoparne vara och icke flera, så torde herrarne, som redan äro färdiga att rösta för sammanslagningen, påminna sig, att det är bevisadt, icke att det behöfves två biskopar i Norrland, utan att det till slut behöfves tre eller kanske fyra. När då den tredje biskopen kommer, hvad skola herrarnes sammanslagningsvänner då göra? Naturligtvis äta upp ännu ett stift för att det icke skall blifva flera än tolf biskopar. Då gäller det att leta upp ett annat stift för att uppsluka det. Då gäller det edert skinn, och de argument, som i dag anförts af eder, komma då att vändas *mot* eder; och ingen af eder kommer ifrån saken, ty representanten från Halland skall draga försorg om att påminna eder om hvart enda ord, som ni sagt för sammanslagningen. Hvad som sagts för sammanslagningen af Kalmar stift kan också sägas för en sammanslagning i Halland eller Västergötland eller annanstädes, och detta kunnen I, mina goda herrar, icke jäfva, utan kommen då, när det gäller edra egna stift, i samma ställning som den, som gått i en fälla. Det är därför eller åtminstone hufvudsakligen därför, som jag motser farliga följder af detta nya system, som vi nu vilja lägga till grund för vårt tillvägagående. Det är ett tillfälligt faktum, att vi nu hafva tolf biskopar. Skall då icke den viktiga angelägenhet, som här föreligger, hafva så mycken kraft i sig själf, att den kan genomdrivas utan att draga med sig såsom följeslagare en orättfärdighet på annat håll. Detta må vara en opportunistisk politik — och kanske den går — men icke är det idealet för en politik, af hvilken man fordrar, att den skall kunna framdrifva en god sak utan onaturliga allianser.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Törneblad: Då jag nu vågar taga till orda i denna mycket omtvistade fråga, så sker det egentligen för att motivera mitt blifvande votum.

Helt visst finnes det i denna kammaren icke någon, som icke inser, att hvilket beslut man än fattar, kommer det en viss skada åstad. Å ena sidan stå Norrlands förhoppningar, starka och ganska berättigade, om en förbättring i de kyrkliga förhållandena, å den andra höjas klagomål från de båda södra stiftten, i synnerhet det ena af dem.

Det är ju tämligen klart — och det hafva vi alla erkänt — att goda skäl kunna anföras och hafva blifvit anförda för delning af Hernösands stift. Men å andra sidan kan man väl icke så mycket undra på, om de södra stiftten och i synnerhet Kalmar stift, som skulle uppslukas, protestera häremot; och att dessa pro-

tester utgå från en djup och lefvande öfvertygelse hos stiftets invånare, tror jag framgå af skrivelserna därifrån.

Jag skall för min del söka att icke öfverdrifva. Jag skall icke använda orden »rättskränkning» eller »våldshandling». Ty jag tror icke, att de äro berättigade. Regeringen, som i detta fall ledts — jag erkänner det gärna — af de allra bästa afsikter, Riksdagen och kyrkomötet hafva otvifvelaktigt *juridisk* rätt att förändra stiftsorganisationen. En annan sak är, huruvida de skäl, som tala för en sammanslagning, äro sådana, att de ur *billighets-synpunkt* kunna i allo anses värda afseende eller gillande.

Man har på åtskilliga håll, särskildt inom pressen, med ett visst hån uttalat sig öfver kalmarstiftets klagomål och önsknin-gar, och man har mycket undrat hvad stiftskänsla kan vara för något. Ja, det kan ju hända, att samhörighetskänslan i många andra afseenden är starkare än samhörighetskänslan i stiftet. Men i detta afseende vill jag blott fästa uppmärksamheten vid det förhållandet, att i följd af många års olika åsikter, läge och åtskil-liga andra omständigheter existerar det inom Kalmar län icke någon verklig känsla af enhet inom länet, och det är då icke underligt, att den södra delen hänger fast vid sitt stift. Länet har blifvit deladt i två landstingsområden, hvilket ytterligare har bidragit — jag vill icke säga till en viss splittring — men åtminstone till att enheten icke är vidare stark. Men stiftet har varit och är ett, och det har hållit starkt tillsammans. Detta har jag velat säga endast för att förklara den starka stiftskänslan såsom något särskildt för södra delen af Kalmar län. Jag vill icke härmed hafva sagt, att denna stiftskänsla är något så afgörande, men jag finner den vara naturlig och förklarlig, och hvar och en, som bott inom stiftet, känner det på samma sätt, därom är jag öfvertygad.

De skäl, som skulle kunna öfvervinna betänkligheterna mot att sära denna pietetskänsla hos befolkningen — jag säger alls icke, att man kränker dess rätt — böra naturligtvis vara ganska starka, och jag kan i viss mån erkänna, att sådana omständigheterna nu föreligga, finnes det *yttre*, mycket starka skäl, som tala för att man skulle af två onda ting taga det, som man anser vara det mindre, och i det afseendet är naturligtvis den enskilda öfverty-gelsen afgörande i sista hand. Men om man ser på de verkliga, bakom liggande skäl, som framhållits i Andra Kammaren, så kan man icke undgå att fästa sin uppmärksamhet på ett och annat, som verkligen förtjänar, att man tager fasta därpå.

Det har talats om att man icke skall skapa nya, höga, lysande ämbeten. Ja, om de förhoppningar, som man både i denna kam-mare och på andra håll har fäst vid den blifvande Luleåbiskop-sens verksamhet, icke skola komma på skam, så kommer det äm-betet visserligen att blifva högt — det är sant — men framför allt utmärkt genom en ovanligt stor arbetsbörda och ett mycket tungt arbetsfält. Det höga och det lysande försvinner helt och hållet för det allvarliga och ansträngande i verksamheten. Man

Ang. inrät-tande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

skapar således egentligen icke ett nytt, högt, lysande ämbete, utan man skapar möjlighet till en allvarlig och ansträngande verksamhet för stiftets bästa.

Vidare har en af dem, som ifrigast förordat Andra Kammarens beslut af år 1896, sagt, att han icke trodde, att Norrlands utveckling, Norrlands kultur hufvudsakligen berodde på, om man finge en ny biskop där uppe eller icke. Märken väl, mina herrar, det är icke jag, som säger detta, utan det är en af dem, som ifrigast bidragit till det beslut, som Andra Kammaren fattade. En annan mycket framstående målsman för samma uppfattning, en af de kraftigaste förkämparne yttrade år 1896: »Det förefaller mig, som om det starkt skulle kunna sättas i fråga, om icke en stiftsstyrelse med en någorlunda efter behovvet lämpad organisation uti Hernösand skulle kunna göra större nytta äfven för den nordligaste delen af Sverige än en stiftsstyrelse med en förknappad organisation uti Luleå. Jag kan sålunda ej finna annat, än att de skäl, som blifvit anförda för nödvändigheten af Hernösands stifts delning, äro mycket öfverdrifna.» Det är icke jag, som säger de orden. Han tillägger ock, att skälen mot sammanslagningen af två stift också äro öfverdrifna.

Hvad är det då, som egentligen varit verkande för beslutet om norrlandsstiftets delning med villkor om sammanslagning af två andra stift? Är det sparsamhethsansyn? Ja, den synpunkten har framhållits, men därom har också en af motsidans mera framstående talare sagt, att det får man erkänna, att »den ekonomiska sidan af saken är obetydlig», medan han däremot framhållit, att för det klerikala och episkopala inflytandet i vårt land det uppenbarligen är tillräckligt, att vi hafva 12 biskopar.

En annan stark och ifrig förkämpe för denna sida har gått tillbaka till den tiden, då man så mycket talade om biskopsämbetenas indragning och uttalat sin förhoppning, att däraf måtte varda verklighet.

En af dem, som ifrigast arbetat på att motverka det fennomanska inflytandet i höga nord, har uttryckligen sagt, att han för den saken — och han känner den kanske bättre än många andra — icke väntade sig mycket af den nya stiftsstyrelsen i Luleå.

Men jag kan för öfrigt hänvisa till hvad den starkaste kämpe för den norrländska stiftsdelningen, biskop Johansson, har sagt i sin broschyr, som för öfrigt är besjälad af det mest berömvärda intresse, uppfylld af den största sakkunskap och förtjänt af det lifigaste erkännande af hvem som helst hvilken sida man än må tillhöra. Han säger där på sidan 66: »De svaga skälen ligga därför onekligen på Andra Kammarens sida», men han tillägger, att om man däraf skulle draga den slutsatsen, att man skulle följa de starkare skälen, så vore det ett förhastande, ty det är möjligheten att åstadkomma stiftets utveckling genom delning, som han ställer högre än äfven uppfattningen af skälens vikt och betydelse — och däruti kan man ju i viss mån gifva

honom rätt. Naturligtvis — hvar och en ser saken från sin synpunkt; och när man gör det ärligt och allvarligt, så har man endast att buga sig därför, äfven om man själf har något olika åsikter.

Men om det nu är så, att de sakliga skälen mot en sammanlagning äro beaktansvärda — och jag har i någon mån sökt antyda detta, ehuru jag icke velat gå närmare in därpå — och om befolkningens uppfattning och öfvertygelse kraftigt uttalats i särskildt ett af stiftet, så måste man, om man anser sig böra rösta mot den kungl. propositionen, naturligtvis också göra det.

Men man gör det, såsom jag redan antydt, alltid med mycket tungt sinne. Jag vill dock såsom en afslutning af hvad jag nu yttrat blott tillägga de ord, med hvilka en representant i Andra Kammaren för åtskilliga år sedan motiverade sitt votum. Han är nu vice ordförande i lagutskottet. Han sade: »Jag vill icke vara med om ett beslut, som förnärmar invånarne i en landsända, där man på grund af ett konservativt åskådningssätt med erkännansvärd pietet hänger fast vid fäderneärfda traditioner. Jag vill i denna fråga stå på den svagares sida och därför kommer jag att rösta för bifall till utskottets förslag.» Utskottets förslag var då detsamma som reservanternas nu. Jag kommer att votera därför.

Herr Hasselrot: I likhet med den näst föregående ärade talaren och för öfrigt alla talare, som yttrat sig, erkänner jag behovet och gagnet af en ny biskop i Norrland, men med anslutning till den siste talaren vill jag dock ifrågasätta, om man icke har något öfverskattat vinsten af en särskild stiftsstyrelse där uppe. Med en särskild stiftsstyrelse är icke allt vunnet. De brister i kulturellt och sedligt afseende, som där förefinnas, afhjälpas ej blott och bart genom att man får en ny stiftsstyrelse. Många andra åtgärder äro därför erforderliga. Herr statsrådet yttrade visserligen, att åtskilligt försökts, men mycket återstår dock ännu att göra. Förut har påpekats, att enligt prästlöneregleringskommitténs förslag skulle inrättas icke mindre än 58 nya prästerliga tjänster i Norrland, och vidare har under diskussionen i kyrkomötet framhållits såsom en synnerligen lämplig och effektiv åtgärd, att vid biskopens sida insättes en särskild visitator, som, där biskopens tid vore upptagen af andra göromål, kunde fullgöra hans skyldigheter med afseende å undersökningar rörande behovet af nya skolor, nya prästerliga tjänster o. d.

Jag tror således, att rätt mycket kan göras, äfven om man ytterligare ett eller annat år nödgas vänta på den nye biskopen. Att man icke skall uppgifva hoppet om denne på grund af Andra Kammarens nu och flera gånger förut uttalade mening, finner jag vara alldeles uppenbart. Vi hafva förut haft frågor af enahanda beskaffenhet, t. ex. frågan om kommerskollegium. Andra Kammararen motsatte sig med all gevalt en omorganisering af detta verk, och i många år — jag tror öfver tio — tillsattes dess

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

tjänstemän endast tills vidare. Man hade tillförordnad president och tillförordnade ledamöter. Det visade sig emellertid, att omorganisationen var behöflig och nödvändig, och en medgörligare Andra Kammare medgaf densamma. För mig lider det icke minsta tvifvel, att så kommer att gå äfven med frågan om den nye norrlandsbiskopen, då det visat sig, att man icke genom maktspråk kan få saken ordnad på annat sätt.

För mig har i denna fråga varit afgörande den kränkning af Kalmar stifts berättigade intressen, som skulle äga rum genom en sammanslagning af detta stift med Växjö stift. Det har erkänts af herr statsrådet, att i Kalmar stift är en synnerligen god kyrklig ordning, och jag erinrar om, att, då denna fråga förevarit i kyrkomötet, från många håll erkänts af kompetenta personer, att kanske icke i något stift i vårt land med den kyrkliga ordningen varit så väl beställt som i Kalmar stift. Hvaraf kommer sig detta? Jo, det beror på den homogenitet, den ensartade uppfattning i kyrkliga frågor, som där finnes mellan prästerskapet och församlingarna, hvilket haft den följd, att förhållandet är utmärkt godt och förtroende öfverallt råder mellan präst och församling. Sekterism finnes där för närvarande endast i ringa mån. Med ett ord, förhållandet är så gynnsamt, som man gärna kan begära. Hvad riskerar man nu genom att taga bort biskopen i Kalmar? Man förlorar ju icke så mycket genom själfva förflyttningen till Växjö, ehuru man, om biskopen är bosatt där, och det nya stiftets storlek blir tredubblad, naturligtvis i Kalmar stift har mindre gagn af hans personliga öfvervakande af församlingsvärderna och hvad därtill hörer, men man mister det nuvarande stiftsbandet, man kan ej längre räkna på en korporation af präster med nära kännedom om förhållandena i stiftet, präster, som hafva samma uppfattning och känslor som församlingarna. Det befaras, och kanske med skäl, att en invasion af det talrika prästerskapet från Växjö stift med i mångt och mycket annorlunda läggning och uppfattning än vårt ej skall hafva gynnsamt inflytande på de kyrkliga förhållandena i Kalmar stift. Och att folket känner detta, visas af icke allenast den storartade petitionen för några år sedan, utan äfven den demonstration, som nu ägt rum. Efter mitt förmenande är det till fyllest bevisande för befolkningens känslor i detta fall, att från hvarenda socken en deputerad med ej obetydligt besvär och kostnad sändts för att uttala befolkningens mening. Jag frågar: i hvilket annat stift skulle en kyrklig fråga kunna vinna en sådan tillslutning, ett sådant intresse hos allmänheten? Jag kan själf vitsorda, hurudant förhållandet är. Då jag var hemma de närmaste veckorna före påsk, var jag mycket i beröring med allmogemän och andra personer. Intresset hos dem för denna angelägenhet var synnerligen lifligt. Den första fråga, med hvilken de vände sig till mig, var: »hur går det med vårt stift?» Redan detta visar ju, huru varmt allmänheten är fästad vid stiftet. Kan det under sådana förhållanden vara rätt och riktigt att för vinnande af andra fördelar borttaga en in-

stitution, som befolkningen hänger så fast vid med hjärta och sinne?

Första Kammaren har — det har sagts många gånger, men kan ej sägas för ofta — i regel en konserverande, en samhällsbevarande uppgift. Härmed vill jag för visso ej hafva sagt, att allt gammalt skall bevaras, men det, som är på en gång gammalt och godt, skall ej Första Kammaren slopa. Från denna synpunkt tillåter jag mig yrka bifall till reservationen med afslag å den af utskottet tillstyrkta kungl. propositionen, i hvad den däremot strider.

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanslagningens fortsättning kl. 7 på aftonen.

Friherre Gripenstedt: Om behöfligheten af Hernösands stifts delning har meningen i denna kammare alltjämt varit enhällig, och diskussionen har hufvudsakligen rört sig om sammanslagningen af Kalmar och Växjö stift. Däremot har anförts först och främst, att en sådan skulle medföra olägenheter i åtskilliga afseenden för både befolkningen och prästerskapet. Det är ju möjligt, att olägenheter skulle uppstå. Det kan till och med vara ganska sannolikt. Men jag tror —, något som ju också är framhållet i den kungl. propositionen — att dessa olägenheter icke skulle blifva så betydande, som man föreställt sig, och framför allt skulle vara snart öfvergående.

Hufvudvikten har lagts på de s. k. känsloskäl. Man har sagt, att sammanslagningen skulle sára invånarna i Kalmar stift i deras innersta känslor. De äro konservativa och hålla på sina traditioner. Man får ju ej klandra dem för det. Tvärtom är detta ett vackert drag, om man ock kan mena, att deras känslor tagit sig ett något öfverdrifvet uttryck. Men om man också måste respektera dessa känslor, tror jag dock icke, att man får låta känslorna verka afgörande på politiken. Den s. k. känslopolitiken är icke att förorda. Känslor och traditioner få gifva vika, då stora intressen stå på spel. Att det är ett stort intresse, att Hernösands stift blir deladt, hafva alla erkänt, men jag vill påstå, att det äfven är af stort intresse, att det sker snart. Om den kungl. propositionen icke nu bifalles, kommer denna fråga med all säkerhet att blifva undanskjuten till en oviss framtid. I Andra Kammaren har redan voterats, och Kungl. Maj:ts proposition har där med stor majoritet bifallits, reservationen afslagits.

Vidare har anförts såsom skäl mot att nu bifalla den kungl. propositionen, att Första Kammaren ej bör frångå den ställning, som den flera gånger förut intagit, då inga sakskaäl därför kunna påvisas. Jag vill då påstå, att frågan att börja med kommit i ett annat läge genom den kungl. propositionen, än den förut hade. Dessutom har Första Kammaren icke alltid ställt sig afvisande mot tanken på stiftssammanslagning, ty år 1893 skref Riksdagen och begärde en undersökning rörande en eventuell sammanslagning,

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

visserligen af tvenne andra stift, men dock en sammanslagning. Och hvilka skulle konsekvenserna blifva, om, då kamrarna stannade i olika beslut, aldrig endera veke, hvarken den ena eller den andra kammaren bekvämade sig att modifiera sin en gång intagna ståndpunkt? Jag tror, att dessa konsekvenser mången gång skulle blifva betänkliga. Nu vill jag visserligen medgifva, att det kan gifvas frågor, i hvilka Första Kammaren måste säga nej och vidblifva sin åsikt. Jag vill ej reducera Första Kammarens maktställning och inser mycket väl, att sådana frågor kunna finnas, i hvilka kammaren bör vidblifva sina en gång fattade beslut, men jag anser det orätt att uppblåsa denna fråga till en sådan.

Om man går till realiteten, är denna fråga helt enkelt en regleringsfråga, en fråga om reglering af göromålen inom stiftet. Kunna de göromål, som nu tillkomma stiftsstyrelserna, fördelas på annat sätt och fortfarande skötas af dessa tolf biskopar? Jag tror, att ingen skall kunna svara nej på den frågan. Ingen har visat, knappast sökt visa, att biskopen i Växjö stift skulle få för mycket att göra. Det stift, som uppstår genom sammanslagningen, blir ej större, än att det redan nu finnes flera stift, som äro större.

Det har sagts af åtskilliga talare, att den besparing, som skulle göras genom sammanslagningen, är obetydlig. Ja, detta är sant. Besparingen i penningar blir ej stor. Men det är en princip, som häfdas och som jag föreställer mig vara orsaken till Andra Kammarens fasthållande vid sitt beslut; det är: att icke skapa öfverflödiga tjänster och ämbeten, där de, som finnas, äro tillräckligt många. Detta tror jag vara själfva kärnpunkten i saken, och jag tror icke, att Första Kammaren kan jäfva, att denna princip är riktig, om också tillämpningen i detta fall icke är tilltalande — det erkänner jag gärna.

Jag tror i alla fall icke, att någon utsikt finnes, att delning af Hernösands stift skall kunna komma till stånd på annat sätt. Och, herr greve och talman, då jag anser denna stiftsdelning uppe i Norrland vara af högsta vikt, då jag icke kan anse, att de skäl, som blifvit anförda mot sammanslagningen, äro tillräckligt tungt vägande för att motivera ett afslag å den af utskottet tillstyrkta kungliga propositionen, ber jag för min del att få yrka bifall till denna.

Friherre Rappe: Äfven jag för min del är af den här enstämmigt uttalade åsikten, att Hernösands stift behöver delas. Med det allra lifvigaste intresse omfattar jag denna sak, som jag anser vara rätt och billig. Under diskussionen hafva redan anförts så många tungt vägande sakskaäl för delningen, att det icke är nödigt att upprepa dem. Däremot hafva skälen för det vederlag, man vill gifva för den åt Norrland afsedda förmånen varit så få och så intetsägande, att denna sida af frågan väl torde tarvå ett skärskådande. Äfven detta vill jag dock öfverlämna åt andra. Däremot kan jag icke underlåta att påpeka, huru den nuvarande

situationen tillkommit. Det enda rätta hade ju varit — det erkänna vi väl alla — att de för den svenska kyrkan lagstiftande myndigheterna hade enats om att få norrlandsfrågan löst, att få delningen af Hernösands stift till stånd utan någon menings-skiljaktighet, utan all sammanblandning med annan fråga. Hade så skett, hade å alla håll den principen följts, är min öfvertygelse den, att frågan redan varit löst. Min lifliga öfvertygelse är äfven, att, om man ännu med samlad kraft insloge på den vägen, det icke vore för sent att vinna en lösning till hela landets gemensamma båtnad. Men hvad har skett? De män, som i första hand ifrat för norrlandsstiftets delning, hafva ansett riktigt att upptaga ett förslag, om hvilket jag tror mig utan orättvisa kunna säga, att det icke leder sitt ursprung från hufvudsyftet att främja den svenska kyrkans bästa. En våldsamt agitation har bedrifvits i tal och skrift för att hos hög och låg implanta den föreställningen, att uppofterandet af ett sydsvenskt stift är en bagatell i jämförelse med den stora frågan att få norrlandsstiftet deladt. Detta utsäde har burit frukt, och frukten ligger nu i öppen dag. Den föreligger i ett söndradt Sverige; den föreligger i den vedomiga företeelsen, att kyrkans och statens bästa element ligga i strid med hvarandra; den föreligger i — en alltmera utbredd ovisshet bland de vankelmodiga, som icke veta, hvad de skola tänka. Då olika auktoriteter i såväl kyrka som stat hafva alldeles motsatt åskådningssätt; den föreligger i föreställningen, att nu timras det på statskyrkans undergång, ty när denna står söndrad inom sig själf, hvad måste icke då följden blifva?

Hvad som sålunda åtgjorts har smärtsamt berört kyrkans vänner inom hela vårt land, och att smärtan särskildt varit stor inom de landsändar, som enligt det ifrågavarande förslaget skulle drabbas af dess verkningar, är helt naturligt. Inom det stora Växjö stift hafva röster höjts mot sammanslagningen. Dess kraftfulle biskop har vid förra kyrkomötet yttrat sig däremot. Han har förklaradt, att det icke vore möjligt att på ett tillfredsställande sätt sköta båda stiftens tillsammans. Andra röster hafva ock inom Växjö stift försports i samma riktning. Att menige man därstädes icke gripit till ordet, är förklarligt, då Växjö stift får behålla sin stiftsstyrelse orubbadt och sålunda i första hand åtnjuta förmånen att äga en sådan.

Så hafva däremot protesterna i Kalmar stift varit dess lifligare. Under loppet af de många år, under hvilka frågan ventilerats, hafva detta stifts invånare genom sina representanter sökt på allt sätt förhindra, att en sådan förmån som egen stiftsstyrelse skulle blifva dem beröfvad. Kalmar stifts invånare hafva genom stiftets biskop, de hafva genom sina lekmän å kommunal- och kyrkostämmor, de hafva genom samtliga landstingsmän inom stiftet, de hafva genom petitioner, de hafva på allt sätt sökt värna om sin rätt, sökt förhindra, att en sådan olycka som stiftets indragning skulle drabba dem. Nu senast hafva inbyggare i Kalmar stift annandag påsk sammanträdt i Kalmar stad, därvid före-

Ang. invåntande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

trädde af sina å kommunalstämma valda ombud från alla stiftets 72 kommuner. Kallelsen att infinna sig i stiftsstaden i detta ärende, hvilken kallelse icke utgått, såsom här sagts, från prästerligt, utan från lekmannainitiativ, har hörsammats från alla kommuner inom stiftet.

Det har dock något att betyda, när hela stiftets befolkning, samlad i tiotusental, utan minsta störande afbrott, utan oordning, utan meningsskiljaktighet enhälligt uttalar sin önskan, sin förhoppning att få behålla en institution, som den älskar och aktar, och ehuru kammarens tid är strängt anlitad, vågar jag dock anhålla att få uppläsa den resolution, som vid omförmälda möte antogs. Den lyder så:

»I den till innevarande Riksdag aflåtna kungl. propositionen om delning af Hernösands stift har såsom villkor för denna delning uppställts Växjö och Kalmar stifts sammanslagning till ett, med stiftsstyrelsens säte förlagdt till Växjö.

Hotad är alltså kalmarstiftets sekelgamla ställning såsom själfständigt stift, ett af de historiska arfven från Sveriges storhetstid. Östra Smålands och Ölands befolkning skulle beröfvas en institution, som, grundad af Gustaf Adolfs fader, under loppet af tre århundraden sammanvuxit med kultur- och samhällslifvet i denna landsända, hvilken sålunda skulle drabbas af ett slag, så mycket mera ägnadt att inom alla samhällsklasser uppväcka förstämning, som befolkningen sätter synnerligt värde på att äga stiftsstyrelse i Kalmar och ser i denna styrelsens fortsatta vård af kyrkans och undervisningsväsendets intressen en borgen för det andliga lifvets sunda och ohämmade utveckling på de historiska grundvalarna.

I den kungl. propositionen hafva inga sakliga skäl åberopats eller kunnat åberopas till stöd för en åtgärd, som innebär ett förtrampande af den nationella samhörighetens idé, en försämring af de ecklesiastika förhållandena inom en stor del af sydliga Sverige, en kränkning af humanitetens grundsatser och en orättvisa mot befolkningen, hos hvilken, om åtgärden varder förverkligad, skall väckas ett bittert misstroende mot dem, som hade makt och plikt, men saknade vilja att afvärja densamma.

Det svenska folket har sedan urminnes tid haft för sed att öppet och ärligt säga sin mening till dem, åt hvilka folket själf öfverlämnat sin urgamla rätt att stifva lag. Trogna denna sed, hafva tusentals i kalmarbygden fostrade män och kvinnor, söner och döttrar af en befolkning, som kanske mera än någon annan inom Sveriges landamären, då det gällt fosterlandets räddning undan utländskt ok, måst sucka under krigets hemsökelse, denna dag lämnat sina hem; och från städer och landsbygd och stiftets alla delar samlad till möte i stiftsstaden, afgifver härmed denna befolkning enigt, fritt och otvunget protest emot den föreslagna indragningen af Kalmar stift och kräfer, att frågan om ordnandet af de kyrkliga förhållandena i nordliga Sverige löses utan

kränkning af befolkningens i kalmarbygden genom sekler häfdvunna rätt.»

Resolutionen är underskrifven af de åtta inbjudarne och 72 ombud från kommunerna.

Mina herrar! Det är en djupt betydelsefull handling, då en hel befolkning samlas och under nedkallande af Guds välsignelse öfver sitt företag, under betygande af sin underdåniga vördnad och kärlek till vår älskade Konung, under utbringande af lefve för Konung och fosterland, under afsjungande af ett par af våra gamla psalmer protestera mot att varda behandlade på ett sätt, som för dem är smärtsamt, och varda beröfvade en institution, som Sveriges konungar och Sveriges folk i gångna tider förlänat dem och låtit dem åtnjuta under tre århundraden. Denna vädjan kan icke annat än tränga till hvarje svensks hjärta, det kan icke annat än tränga in i konungaborgen och nå regeringens öron. Den kan icke annat!

Mina herrar! Denna ärade kammare har ju skrivit på sin fana förbindelsen att bevara allt Sveriges land, att häfda hvarje svensk undersåtes rätt, den har satt på sin fana att upprätthålla Sveriges gamla institutioner, vårda dess minnen, den har ock satt på sin fana att värna och främja svenskmanna tro och heder. Då nu en hel landsändas befolkning hos denna kammare bönfaller om hjälp i kampen mot öfvermakten, kan det icke annat än vara svårt — ja, jag säger det: omöjligt — att neka sitt stöd. Jag kan icke annat än å de tusendens vägnar, som bygga och bo där nere i Kalmar stift, anhålla, att denna kammare behagade hjälpa oss att få bibehålla hvad vi under århundraden ansett vara vårt, hjälpa oss att kämpa mot en öfvermakt, mot hvilken vi annars icke kunna hålla stånd. Det är således enligt min åsikt denna ärade kammare, som här skall och bör hjälpa oss. Jag säger »skall», ty jag vill icke tro, att utgången blir en annan. Jag anhåller och, som jag säger, bönfaller om hjälp, bönfaller för alla dem, som bygga och bo där nere.

Herr grefve och talman! Jag yrkar bifall till herr Billings m. fl. reservation.

Häri instämde herr *Ekströmer*.

Grefve Klingspor: Oaktadt diskussionen fortgått så länge, att de flesta skäl, som kunna från motsatta sidor i denna fråga anföras, redan blifvit framhållna, anhåller jag likväl, såsom ledamot af det sammansatta utskottet, att få gifva till känna min mening.

Jag vill då be att få se frågan från dess praktiska sida. Vi äro ju alla ense om, att Hernösands stift behöfver med det allra snaraste delas. Vi hafva äfven sökt att få dela detsamma utan något därvid fästadt villkor, men Andra Kammaren har motsatt sig detta. Andra Kammaren har icke velat och har med en alltjämt växande röstpluralitet bekräftat, att den fortfarande icke

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

vill någon delning, med mindre Kalmar stift sammanslås med Växjö stift. Det synes mig då, som vi, därest vi vilja ha frågan löst, ej skulle för närvarande hafva annan utväg än att gå in på hvad Kungl. Maj:t här föreslagit.

Att denna sammanslagning för en del af prästerskapet i Kalmar stift kännes mindre angenäm, kan jag väl förstå, men att densamma skall för befolkningen i allmänhet vara af så stor betydelse, kan jag däremot icke fatta. Visserligen ha vi hört talas om dessa demonstrationer i Kalmar emot sammanslagningen; och jag medgifver gärna, att dessa ju kunna för allmänheten synas hafva en viss betydelse. Men vi, som äro gamla och erfarna, vi uppskatta dem till det värde, de verkligen ha. Vida mera, tror jag, lär befolkningen känna sig berörd, då man till exempel sammanslår delar af en socken med en annan socken eller minskar prästernas antal i en socken. Detta kännes nog mången gång ganska hårdt. Men det är ju så, att ofta det mindre intresset får vika och måste vika för det större. Regimenten flyttas från en provins till en annan, utan att man lyssnar till klagomålen. Men här, där det är fråga om att sammanslå detta lilla Kalmar stift med Växjö stift, här uppställas alla möjliga svårigheter.

Hufvudsålet för ett afslag å Kungl. Maj:ts proposition är väl egentligen det, att Första Kammaren skulle vidblifva den ståndpunkt, som kammaren flera gånger förut intagit. Men skulle det icke visa mera förutseende, om kammaren här gifve vika för att vinna det stora resultatet — Hernösands stifts delning? Och jag tror det ej heller vara till statskyrkans bästa att här uppväcka en strid — den skulle säkerligen mera skada än gagna våra kyrkliga institutioner.

Mina herrar! Det är ett behjärtansvärdt mål, vi här kunna vinna; och för det målets vinnande anhåller jag om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Friherre Åkerhielm: Jag har begärt ordet för att i denna mycket allvarliga fråga få min mening uttalad till protokollet.

För icke länge sedan, när ett viktigt lagförslag förelåg till behandling i denna kammare och man därmed ville förhindra en annan lagändring, yttrades af en högt ärad talare, att han fordrade rätt och frihet att få bedöma hvarje fråga för sig, då frågorna icke stode med hvarandra i verkligt inre samband. Det är ett uttalande, som efter min mening har sin fulla tillämpning äfven nu.

Också yttrades det på sin tid från statsrådsbanken i Andra Kammaren, att frågan om Hernösands stifts delning vore en fråga, väl förtjänt att bedömas ensamt för sig, utan att sammanbindas med andra frågor. Finns det väl någon bland Eder, mina herrar, som vill eller kan jäfva den satsens giltighet? Om nu så är, hade man bort kunna fordra att få pröfva frågan om delning af Hernösands stift ensam för sig och icke försättas i det pinsamma läget att nödgas på samma gång afgöra en annan fråga — en

fråga, som, ehuru äfven den en stiftsfråga, dock icke har med den förra något som helst verkligt, inre samband, utan endast det samband, om hvilket här förut erinrats och som blifvit en följd däraf, att man från visst håll har sagt: »så vill jag, och så befaller jag».

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Lika lifligt, som jag därför beklagar, att regeringen vikit från den ståndpunkt, den förut intagit i denna fråga, och velat försätta oss i det pinsamma läge, som nyss af mig berördes, lika tacksam är jag motionärerna, för det de genom sin motion skilt de i den kungliga propositionen sammankopplade frågorna från hvarandra och beredt oss tillfälle att gifva vår röst åt den från alla håll såsom ytterst behöflig erkända delningen af Hernösands stift utan att på samma gång behöfva stryka ett förintelsens streck öfver en annan institution, som är väl förtjänt att få fortleva och för hvars upphäfvande inga verkligt giltiga skäl blifvit anförda.

Jag skall icke inlåta mig på de skäl, som från synpunkten af kyrkans eller den andliga odlingens intressen tala för bibehållande af Kalmar stift såsom sådant — de hafva redan förut blifvit så fullständigt framförda, att därtill ej är något att tillägga. Men en annan sak ber jag att få påpeka. Som herrarne ju veta, har man ofta hört påstås, att man inom Kalmar stift ej fäste någon egentlig vikt vid den föreliggande frågan och att det motstånd, som där förspordes mot nu ifrågasatta stiftssammanslagningen, var uppkonstrueradt. Jag hade verkligen icke trott, att det påståendet i dag skulle upprepas; ty vill man nu se sakerna, som de äro, läser man, enligt min uppfattning, icke längre kunna hysa något tvifvel om, att stiftets invånare äro varmt intresserade för att få behålla sin nuvarande stiftsorganisation och med allvarliga bekymmer motse det beslut i annan riktning, som i dag möjligen kan blifva fattadt.

I detta sammanhang kan jag ej underlåta att säga, att, då den ärade chefen för ecklesiastikdepartementet såväl i sitt anförande till statsrådsprotokollet som i sitt yttrande här i dag sagt, att det ej vore fråga om att beröfva Kalmar stift dess stiftsstyrelse eller att taga bort stiftets biskop, utan endast om att förlägga stiftsstyrelsen till en annan ort, så förefaller detta mig — jag ber om ursäkt, att jag säger det — nästan som ett litet skämt. Ty den eventualiteten har väl ingen människa tänkt sig, att man skulle beröfva Kalmar stift *all* stiftsstyrelse och således ställa det samma utom tillämpningen af landets lagar.

För min del kommer jag, såsom af hvad jag redan yttrat framgår, att i dag som förut sluta mig till den mening, som fått sitt uttryck i reservanternas hemställan. Jag kan för min del icke betrakta det annat än som en våldshandling eller, om man nu vill använda ett mildare ord, som en onödigt våldsam åtgärd — då man vill omintetgöra en organisation, som utan tvifvel har verkat till stort gagn för den ort, där den är förlagd, som stiftets inbyggare högt uppskatta och önska at sig bevarad, och för

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

hvars upphäfvande, enligt hvad jag nyss nämnde, inga som helst giltiga, sakliga skäl blifvit anförda. Ty som ett sådant giltigt sakligt skäl kan jag ej betrakta den lilla besparing, som åtgärden skulle komma att medföra.

Jag tror ej heller, att det är någon lämplig väg att slå in på, att, när en landsdel erkännes vara i behof af en ny institution. åstadkomma denna genom att omintetgöra andra behöfliga eller nyttiga institutioner genom att taga från den ena hvad man anser nödigt att ge åt den andra. Detta är ett tillvägagångssätt, som jag icke tror kunna medföra någon verklig välsignelse och som, på sätt förut i dag här framhållits, kommer att utgöra ett farligt prejudikat för framtiden.

Jag är slutligen af den mening, att Första Kammaren skulle handla oklokt i att uppgifva den ställning i frågan, som kammaren så många gånger förut intagit. Jag hör visserligen till dem, som anse i hög grad önskligt och vilja göra allt hvad möjligt är för att åstadkomma ett godt samarbete mellan kamrarna och, i den mån det kan ske, enas med medkammaren i besluten. Men när, såsom i förevarande fall, alla de goda skälen ligga på Första Kammarens sida, när den ståndpunkt, Första Kammaren intagit, innebär, såsom ock här allmänt erkänts, den enda rätta lösningen af frågan, är den billiga och den humana ståndpunkten — då kan jag för min del ej tro, att Första Kammaren handlar rätt eller klokt, om den faller undan.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Nyström, Johan Fredrik: Det synes mig, att hela den förda diskussionen ådagalagt, att det finnes två saker, om hvilka vi här i Första Kammaren kunna sägas vara eniga: den ena är nödvändigheten af Hernösands stifts delning och den andra är önskvärdheten af att Kalmar stift finge fortfarande för sig utgöra ett stift. Men förhållanden, som ligga utom vår makt-sfär, tvinga oss att öfverväga, huruvida vi ej måste frångå vår uppfattning i den senare frågan. Vi måste här väga emot hvarandra nödvändigheten af den förra åtgärden och önskvärdheten af den senare. Så många skäl hafva här redan anförts i dessa båda frågor, att det ej kan vara behöfligt att ytterligare därutinnan anförä något. För mig är det alldeles tydligt, att nödvändigheten där uppe i norden talar ett kraftigare språk än önskvärdheten där nere i södern. Den siste ärade talaren har i likhet med några andra rent ut förebrätt Kungl. Maj:ts regering, för det densamma kombinerat dessa båda frågor med hvarandra — de ha intet sammanhang, har man sagt. Jag skulle vilja om detta påstående säga, att det förefaller mig nästan som »ett litet skämt». De stå i det allra intimaste samband med hvarandra; ty äfven om Kungl. Maj:ts väckt förslag enbart om delning af Hernösands stift, hade, som herrarne väl veta, man från annat håll kommit fram med den andra sidan af saken, och de båda frågorna hade således

i allt fall blifvit kombinerade. Dessa båda frågor kunna, så vidt man nu är i stånd att se, aldrig skiljas från hvarandra.

Emellertid — skälen för det ena och det andra äro, som sagdt, så utförligt behandlade, att det är onödigt att vidare tala därom. Jag vill i stället uppkasta en annan fråga, som visserligen har tangerats men icke behandlats något fullständigare under debatten, nämligen: hvad skall ske, om Första Kammaren afslår Kungl. Maj:ts proposition?

Ja, man kan ju härvid tänka sig flera möjligheter. Man kan tänka sig, att regeringen kommer fram med ett annat förslag af ungefär samma innebörd; men det är hardt när otroligt. Ty jag kan icke förstå, huru det statsråd skulle resonera, som ville — åtminstone på den gamla vägen — söka komma fram med en ny proposition i ämnet, då man vet att till det, som Andra Kammararen säger ja till, säger Första Kammararen nej, och tvärtom. På det sättet kan frågan tydligen ej lösas. Afslår således Första Kammararen nu detta förslag, kan frågan ej gärna återkomma från Kungl. Maj:t inom en afsevärd tid — möjligen när kamrarna blifvit så ändrade till sammansättning och uppfattning, att Kungl. Maj:t tror, att hvad som nu ej gått kan hafva utsikt att gå. — Man skulle alltså kunna tänka sig, att Kungl. Maj:t skjuter upp frågan — ej bryr sig om den vidare utan låter den falla, då Riksdagen är så omöjlig att få med. Dock, äfven detta anser jag vara omöjligt — Kungl. Maj:t kan ej så göra. Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har i sitt anförande till statsrådsprotokollet likasom här i dag så kraftigt betonat nödvändigheten af att något göres uppe i Norrland, att en konungens rådgifvare måste anses rent af svika sin plikt, om han ej så fort som möjligt söker få denna norrländska fråga afgjord. Det är en värnpliktsfråga, det här gäller, af den betydelse att, om intet snart göres åt henne, det kanske snart skall heta: »Norrbottnen är ur din hand, o konung».

Alltså, Kungl. Maj:ts regering måste tänka på att få en bättre ordning i Norrbotten; men huru skall den då bära sig åt? Svaret på den frågan beror naturligtvis på hvari faran däruppe ligger. Den ligger, som vi veta, däri, att en hel landsdels befolkning blir utan uppfostran och fosterländsk bildning — att den ryckes undan Sverige, man för man, af utländsk agitation. Faran ligger således icke så mycket på kyrkans som på skolans område; det är en skolfråga, det här gäller och icke så mycket en kyrkofråga. Men nu äro i vårt land enligt lag och häfd kyrka och skola så förenade, att den ena ej kan reformeras, utan att det inverkar på den andra. Skolan subordinerar under kyrkan. Vill man här hafva något gjordt för skolan, inverkar det ock gifvetvis på kyrkan.

Om man godkänner dessa, som jag tror, ovederläggliga sanningar, är ock svaret på frågan, hvad Kungl. Maj:t hädanefter har att göra, själfklart — så tyckes det mig åtminstone. Ett kyrkligt, hierarkiskt intresse, om man så får säga, sätter sig här

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

emot en omorganisation på skolans område; kyrkan utgör ett hinder för skolväsendets utveckling däruppe. Nåväl, då finnes det bara en utväg, att skilja kyrka och skola åt. Jag kan ej förstå, huru det kan ske på annat sätt. Vi måste få en mer utvecklade skolorganisation däruppe, men det synes icke vara möjligt att få en sådan af kyrkliga skäl — alltså icke så länge kyrka och skola lyda under samma myndigheter. Därför måste de skiljas.

Jag menar således att, om Första Kammaren i dag säger nej till Kungl. Maj:ts proposition, kan kammaren vara beredd på att detta nej kommer att blifva ett argument för dem, som yrka på skolans skiljande från kyrkan. Och jag undrar, om de herrar, som nu äro böjda att säga nej till Kungl. Maj:ts proposition, skola finnas riktigt belättna med den konsekvensen. För egen del skulle jag mycket ogärna vara med om skolans skiljande från kyrkan; men jag får säga att, om Första Kammaren säger nej till denna kungliga proposition, kan jag ej annat än anse därmed bevisadt, att det är nödvändigt att åtskilja dem båda.

Af dessa skäl, som jag antar göra sig gällande äfven för andra utom mig, och därjämte af de skäl, som från andra håll anförts, måste jag på det allra lifigaste tillstyrka kammaren att bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr Billing: Herr grefve och talman, mina herrar! Mycket har under diskussionen yttrats af den art, att det möjligen kunde påkalla ett svar från min sida. Detta gäller icke minst om hvad den senaste talaren anförde, ehuru jag måste medgifva, att det var något, som gick öfver min horisont, då han ville deducera omöjligheten af att vidtaga åtskilliga förbättringar i skolväsendet i Norrland, om det icke blefve en biskop i Luleå. I afseende å allt, som i öfrigt här sagts, skall jag endast tillåta mig att konstatera, att hela den långa diskussionen har bekräftat hvad jag tog mig friheten att säga vid dess början, nämligen att icke något annat skäl finnes för sammanslagningen af stiftens däre, än att man från ett visst håll har sagt: vi kräfva det.

Jag har emellertid icke begärt ordet för att säga detta utan egentligen för att bemöta hvad som yttrades från statsrådsbanken gent emot mitt uttalande därom, att, därest man icke kunde få det man önskade, så borde man försöka att af det man har göra så mycket godt som möjligt och kanske äfven försöka med särskilda åtgärder. Gent emot detta sade herr statsrådet — jag antecknade orden: hvad som kunnat göras har gjorts, men befunnits otillräckligt. Inför det yttrandet står jag undrande. Mig veterligen har intet särskildt gjorts, än mindre hvad som kunnat göras, och allra minst har sådant befunnits otillräckligt. Snarare hade jag väntat att af herr statsrådet få svar på den frågan, som icke blott jag utan många med mig gjort och göra och komma att göra, men som alldeles förbigicks — när regeringen var viss om de två sakerna: Norrlands stift skall delas, och det är icke riktigt att sammanslå de två stiftens däre, så frågas: hvarför

har då icke regeringen med all den kraft, den kunnat, försökt genomdrifva den lösning, som regeringen själf anser vara den enda riktiga?

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet slutade med att säga, att om nu Första Kammaren i dag bifaller den kungl. propositionen, så kan Första Kammaren gå härifrån med högburet hufvud. Jag gratulerar statsrådet till känslan af att kunna gå med högburet hufvud efter den segern. Om — hvad jag ju icke väntar — reservationen skulle af denna kammare bifallas, skulle jag sannerligen icke gå med högburet hufvud hem, utan jag skulle i stället gå med ganska djupt sänkt hufvud i känslan af hvad det var som icke hade blifvit bifallet. Men vare sig den kungl. propositionen eller reservationen antages, så kan jag gå härifrån med ett godt samvete.

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Herr Anderson, Albert: Blott ett par ord, mina herrar! Enligt hvad en ärad talare redan upplyst, lär Andra Kammaren hafva med större pluralitet än någonsin förut bifallit Hernösands stifts delning, under villkor att Kalmar och Växjö stift sammanslås. Det är icke första gången, Andra Kammaren fattar det beslutet; och man kan därför knappast antaga, att beslutet tillkommit i någon öfverilning — tvärtom har Andra Kammaren under många år konsekvent gjort gällande samma uppfattning. Situationen är således sådan, att antingen skall man låta frågan om Hernösands stifts delning falla för att behålla Kalmar och Växjö stift hvart för sig eller ock gå in på en sammanslagning af de båda sistnämnda stiften. Enligt min mening finnes ingen utsikt för att Andra Kammaren skall komma att framdeles ändra uppfattning i frågan. Man får därför taga situationen, sådan den är. Det har här under diskussionen framhållits, huru viktigt det är, att Hernösands stift delas. Jag ber att få erinra därom, att under den äldsta kristna kyrkans tid det var sed, att, om man sporde, det andlig nöd rädde å någon ort, lärare å andra orter och äfven deras åhörare voro beredda att, om ock med smärta, flytta lärarens verksamhet till den andligt nödlidande landsdelen. Detta är kristlig medkänsla. Jag förstår mycket väl, huru djupt det måste smärta Kalmar stifts invånare att se detta stift förenas med Växjö stift; men jag hoppas, att de skola finna sig däri af kristlig medkänsla med detta norrländska stift, som är i största behof af en delning.

Herr statsrådet von Friesen: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag skulle icke hafva besvärat kammaren med att ännu en gång begära ordet så här sent under diskussionen, då frågan redan torde vara afgjord, men jag har blifvit uppkallad af den främste bland utskottets reservanter. Han ställde till mig en maning och en fråga. Jag hade sagt, att man gjort hvad som kunnat göras för öfre Norrland, men att detta befunnits vara otillräckligt. Han hade antecknat dessa mina ord; de äro riktigt ci-

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

terade, men jag tillade: och det göres alltjämt. Det går icke någon vecka förbi — det kan jag säga utan öfverdrift — då icke ärenden rörande undervisningsväsendet i öfre Norrland förekomma i konseljen och då man icke söker att råda bot på de värsta missförhållandena i detta afseende. Jag kan nu icke uppräknat alla de åtgärder som vidtagas; jag vill blott erinra därom, att man inrättat statsfolkskolor och förstärkt seminarierna; med ett ord, man vidtager upphörligt alla de åtgärder, som med nuvarande resurser kunna vidtagas. Om icke detta har förmärkts af reservanten, så kan jag icke hjälpa det, men jag står till tjänst med enskilda upplysningar därom. Jag tror icke, att han kan tvifla därpå, ty det är ju klart, att hvem som helst skulle försöka att göra så mycket som möjligt för denna vanlottade landsända, där så farliga förhållanden äro rådande.

Vidare framställde samme talare den frågan: då man anser rätt, att Hernösands stift delas, och då man anser orätt, att Kalmar stift sammanslås med Växjö, hvarför har man då kommit fram med detta förslag? Jag ber härvid att få påpeka, att jag icke har sagt, att det vore orätt att sammanslå Kalmar stift med Växjö; jag har sagt att det vore bäst, om man, då frågorna ju icke höra ihop, kunde genomföra reformen utan sammanslagning. Skälet, hvarför Kungl. Maj:t hemställt om sammanslagning, är emellertid redan så vidlyftigt utveckladt, att jag icke behöfver vidare yttra mig därom; skälet är det trängande behofvet och faran i Norrland, en fara, hvilken den bäst ser, som oafåtligt har med sakerna att göra; det är det skäl, som statsrådet Wennerberg i kyrkomötet uttryckte så, att om man ej kan få det principiellt riktigaste, måste man nöja sig med det utförbart riktigaste.

Hvad slutligen det beträffar, att man skulle kunna gå härifrån med högburet hufvud, så har jag ingalunda sagt, att jag såsom segervinnare skulle göra det, ifall regeringens förslag vunne bifall, utan jag har sagt, att kammaren, om den beslutar, hvad den anser vara för fosterlandet gagneligast, skall kunna gå härifrån med högburet hufvud, äfven om detta beslut skulle innebära en eftergift gent emot medkammaren. Därmed menar jag, att huru kammaren än beslutar, skall den kunna gå härifrån med högburet hufvud, liksom jag är öfvertygad därom, att vi *alla*, både anhängare och motståndare, skola gå härifrån med godt samvete; ty — därom är jag förvissad — hvar och en skall rösta för hvad han anser vara för landet bäst och gagneligast.

Herr Trygger: Jag ber att få säga några ord, ty jag anser denna fråga vara af den vikt, att man bör, om man har en bestämd mening, anföra skäl för densamma, helst om den går emot många meningsfränders.

Biskop Billing gjorde gällande, att under hela denna diskussion icke ett enda skäl framkommit för att Kalmar stift borde sammanslås med Växjö. Härpå vill jag svara, att ingen har här påstått något sådant som att, om frågan bedömdes isolerad, Kal-

mar stift borde sammanslås med Växjö stift. Att framställa en dylik invändning är sålunda att vrida frågan på sned. Hvad här blifvit af alla erkänt är, att i detta fall föreligga två berättigade provinsintressen, å ena sidan Kalmar stifts intresse att få behålla sin biskop, å andra sidan Hernösandsintresset att få en ny biskop. Om endast dessa båda intressen föreläge och man måste offra det ena, är det ju alldeles uppenbart, att man skulle offra Hernösandsintresset, därför att Kalmarintresset har hundraårig häfd. Men frågan föreligger icke så, utan till detta provinsintresse i Hernösands stift kommer — något som, så vidt jag kan förstå, blifvit till evidens ådagalagdt af herr ecklesiastikministern — det stora, tungt vägande riksintresset. Om vid sådant förhållande, då båda kamrarna äro af olika mening, ingendera ville gifva vika, är det ju alldeles tydligt, att frågan rakt icke skulle komma ur fläcken och följaktligen riksintresset offras. Därför måste den ena kammaren gifva vika. Men då vill jag fråga, om man icke bör gifva vika för den sidan, som genom sitt beslut — låt vara att det kanske skadar ett provinsintresse — dock tillfredsställer riksintresset, och detta synes mig här vara fallet med Andra Kammaren. Därför anser jag, att det är öfverensstämmande med andan i våra konstitutionella bestämmelser, att Första Kammaren i detta fall gifver vika. Vi förlora därigenom intet för framtiden, ty när det kommer en fråga, där Första Kammaren är förvissad om att hvad Första Kammaren kräver utgör ett stort riksintresse, blir det vi som fordra, att Andra Kammaren följer oss. Har det uttalats ett *sic volo, sic jubeo* från Andra Kammararens sida i detta fall, så blir det Första Kammaren, som i nyssnämnda fall kommer att uttala sig på samma sätt.

Herr grefve och talman, jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Herr Tamm, Hugo: Jag skall icke förlänga diskussionen men då jag icke ansett mig böra förut uttala mig i saken, ville jag nu yttra ett par ord från den bänk, där jag har äran att sitta som representant.

Vi stå här inför en fråga, som måste bedömas efter sitt nuvarande politiska läge och icke efter hvad man helst skulle önska eller vilja. Man har här i dag många gånger vädjat till vara samveten; då jag icke kan fatta, att en sammanslagning af Kalmar och Växjö stift är någon som helst rättskränkning, men däremot håller före, att en delning af Hernösands stift är högst maktpåliggande och att af många skäl ett uppskof kan vara förenadt med allvarliga faror ej minst för vår svenska kyrka, bjuder mig mitt samvete som en ovillkorlig plikt att i detta fall nedlägga min röst för Hernösands stifts delning, d. v. s. för Kungl. Maj:ts proposition.

Häri instämde herr *Björklund*.

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Herr Blomberg: Jag skall endast tillåta mig att i största korthet angifva min ståndpunkt; den är i väsentlig mån afvikande från deras, som senast yttrat sig. Jag vågar påstå, att jag i lika hög grad som någon annan behjärtar det öfre Norrlands intressen och vikten af att så starka kulturella institutioner där komma till stånd, som möjligen kunna åstadkommas; men jag vill icke, att man skall köpa ens denna stora och värdefulla vinning genom att på ett våldsamt sätt förgripa sig på en gammal institution, som slagit djup rot hos vårt folk och som verkat till välsignelse i en bygd, som på intet sätt gjort sig förtjänt af att blifva våldförd i det, som den håller kärt och gagneligt.

Det var för mig en sak, som väckte beundran, då jag för en stund sedan hörde den man, som har kontrasererat de kungl. propositioner, som förut i detta ärende förelegat och till hvilka denna kammare villigt lämnat sitt bifall, med en ridderlighet, som är för honom karakteristisk och naturlig, träda inom skranket för att kämpa vid deras sida, som förut fört en sådan hård och bitter kamp mot honom, då han var målsman för hufvudsakligen samma sträfvanden, som han nu förfäktat, nämligen Norrlands delning på två stift. Men med denna beundran parade sig också en viss undran öfver huru man egentligen kan göra ett sådant våld på sin egen öfvertygelse, en öfvertygelse som både nu och tillföre så bestämt och tydligt pointerats, nämligen att visserligen Hernösands stift ovillkorligen behöfver delas, men att sammanslagning af gamla stift med tillbörlig hänsyn till billighet och rimlighet ej därför bör äga rum.

För mig har icke något af hvad som här sagts i dag, och allra minst hvad senast anfördes om ett riksintresse, hvars främjande skulle blifva uraktlätet därigenom, att det nya stiftet i norr icke genast blefve inrättadt, kunnat motväga de »känsluskäl» — om man så vill kalla dem — som tala för att bibehålla och icke sönderrifva en institution, hvilken så länge funnits i en gammal bygd i vårt land. Här kan man verkligen säga, att det är en fara, som man inleder, i det att man visar, att Första Kam-maren för att vinna en erkänt god nydaning kan drifvas till att gå med på att rifva ned den ena efter den andra af inrättningar, som vi redan äga och hvilkas fortfarande värde vi uppskatta. För min del tror jag, att man tvärtom ännu bör i denna kammare verka för upprätthållandet af alla sådana institutioner, som varit och fortfarande äro till nytta och gagn för vårt folk, och att man icke skall på sådant sätt söka att främja en landsdels intressen, att man därigenom våldsamt ingriper i andra landsändars häfd-vunna förhållanden.

Man har här från flera håll sagt, att antagandet af den Kungl. propositionen icke skulle medföra något annat, än att man skulle flytta en biskopsstyrelse och förena den med en annan. Enligt min mening kan en sådan flyttning af en stiftsstyrelse icke äga rum, ty en stiftsstyrelse består af skilda element: det inbegriper icke blott biskopen utan äfven domkapitlet; biskopen kan flyttas,

domkapitlet upphör. Den föreslagna åtgärden innebär ett tillintetgörande af stiftsstyrelsen i Kalmar liksom af hela det ifrågasvarande stiftet. Men det är icke blott detta — att det mister sin egen stiftsstyrelse — som vållar skada för det landområde, som här är i fråga; icke heller blir påföljden endast den, att göromålen skulle komma att ökas för den nya Växjöbiskopen — förmodligen skulle han kunna hinna med dem —; det är något annat som också följer med. Kalmar stift beröfvas genom en sådan förändring de rättigheter äfven i andra afseenden, som stiftet redan länge åtnjutit, och det är ingen ringa sak att beröfvas den ena eller andra af de rättigheter, som man länge haft och på intet sätt missbrukat. Jag erinrar om hvad bygden förlorar på samma gång som stiftet upphör, nämligen rätten att vara särskildt representerad vid kyrkomötet; det nya stiftet får icke större rätt med afseende å denna representation, än det hade förut.

Jag har blott velat erinra om detta, därför att häri ligger ett viktigt förhållande, som helt och hållet lämnats åsido både vid utredningen och under dagens debatt. Man har blott talat om biskopen, men icke tänkt på de institutioner och rättigheter, som följa med på samma gång som biskopen försvinner.

Det är dessa grunder, som för mig varit bestämmande. Jag kan visserligen anföra äfven rättsliga grunder, men dem kan jag lämna åsido, då de angifna skälen äro för mig fullt tillräckliga för att icke offra Kalmar stift för ett nytt norrlandsstift.

Jag tillåter mig att yrka bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande moment yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i mom. a) af den vid förevarande punkt afgifna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad sammansatta stats- och lagutskottet hemställt i utlåtandet n:o 4, punkten 1 mom. a), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i mom. a) af den vid förevarande punkt afgifna reservation.

Ang. inrättande af ett nytt stift.
(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 61.

Mom. b)—k).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

På framställning af herr talmannen beslöts, att som tiden var tämligen långt framskriden, behandlingen af återstående på föredragningslistan uppförda ärenden skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Kammaren åtskildes kl. 3,58 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.